

Globala

Nr. 4,
2013 m., gruodis

Konferencijoje – apie psichikos sveikatos priežiūrą bendruomenėje

16 p.

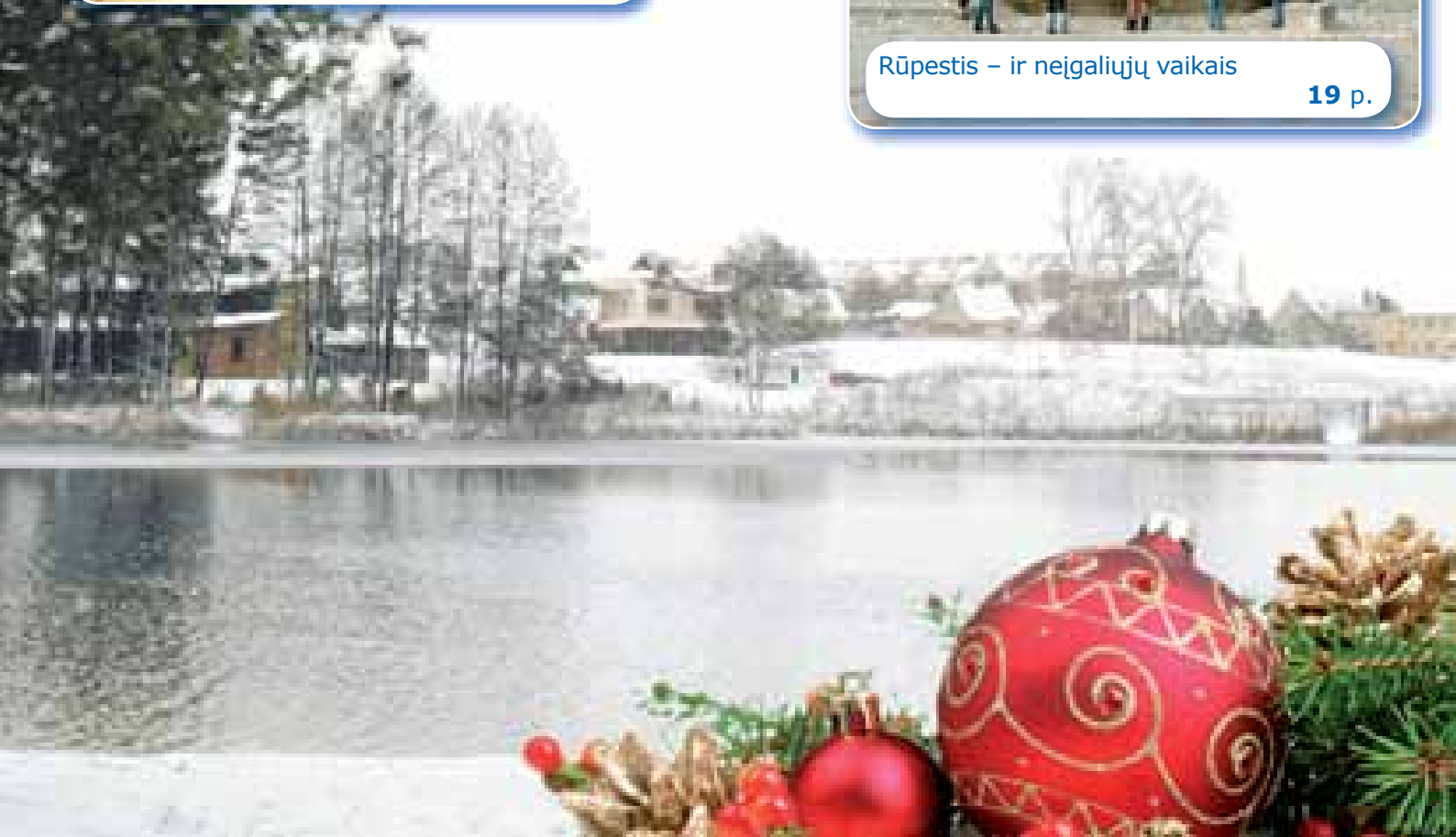
Panevėžiečių darbai ir šventės

24 p.

Rūpestis – ir neįgaliųjų vaikais

19 p.

Mielieji,

Kalėdos – jaukumo, gerumo, susikaupimo metas. Tai laikas, skirtas praleisti su savo šeima, artimaisiais, brangiais žmonėmis; laikas, skirtas apmąstyti savo pasirinkimus, sprendimus ir darbus. Šventiniu laikotarpiu visur jaučiame ore tvyrantį gerumą, meilę ir santarvę, šiuo metų laiku net šypsotis norisi labiau.

Linkiu Jums, kad šios Kalėdos atneštų į Jūsų namus jaukumą ir šilumą, kad ateinantys metai žadėtų naujas viltis, būtų turtingi ir dvasingi. Lai tas gerumas ir jaukumas, papuošiantys šventinį metų laikotarpį, neapleidžia Jūsų namų net šventėms pasibaigus, o nuoširdžios šypsenos puoš Jūsų veidus visus metus.

Linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų!

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė

Lietuvos sutrikusios psichikos globos bendrijos kolektyvas sveikina Jus gražiausių žiemos švenčių proga.

Te į Žemę nusileidęs Kalėdų angelas atneš jaukumą ir ramybę į Jūsų namus ir širdis.

Tegu ateinantieji metai bus kupini atradimų džiaugsmo, nuskaidrinti gražaus tarpusavio bendravimo, turtingi įdomiomis idėjomis ir prasmingais darbais. Sėkmės Jums visur ir visada, giedrų ir saulėtų dienų, sveikatos ir šeimyninės laimės.

Gražių, šiltų ir jaukių švenčių Jums, mieli „Globos“ skaitytojai. Tikimės, kad ir kitais metais būsimė kartu.

Bendrijos kolektyvas

Lietuvos naujienos

Apie psichikos sveikatos priežiūrą bendruomenėje – Birštone

Lapkričio 12 d. Birštono savivaldybės socialinės paramos ir vaiko teisių apsaugos skyriuje organizuotas seminaras (apskrito stalo diskusija) – „Psichikos sveikatos priežiūra bendruomenėje: iššūkiai, problemos, bendradarbiavimo perspektyvos“.

Seminaro tikslas – gerosios patirties sklaida, intervencinių programų ir priemonių pristatymas, bendruomeninių paslaugų plėtra,

siekiant glaudaus bendradarbiavimo su vietos savivalda ir socialiniais partneriais.

Seminaro programa modeliuojama atsižvelgiant į PSO (Pasaulinės sveikatos organizacijos) penkis pagrindinius modernios bendruomeninės psichikos sveikatos priežiūros elementus (medikamentinis gydymas, psichosocialinė rehabilitacija, psichoterapija, apsaugotas būstas, profesinė rehabilitacija bei užimtu-

mas). Seminara metu pranešimus skaitė Vilniaus psichosocialinės rehabilitacijos centro, Vadybos ir psichologijos instituto bei LSPŽGB specialistai ir ekspertai. Seminare dalyvavo 18 asmenų (Birštono savivaldybės socialinės paramos skyriaus atstovai, dienos centrų socialiniai darbuotojai, darbo biržos atstovai, psichologas, socialiniai pedagogai ir kt.).

LSPŽGB informacija

Neįgaliųjų bendruomenė už įtraukijį vystymąsi

Vilniuje lapkričio 16–17 dienomis susirinko neįgaliųjų judėjimo aktyvistai iš visos Europos. Renginyje dalyvavo ir aukščiausių Lietuvos valdžios institucijų atstovai.

Pirmoji renginio diena buvo skirta konferencijai „Negalia ir darni plėtra: žiūrėti iš JT Neįgaliųjų teisių konvencijos perspektyvos“. Atidarydama konferenciją, Lietuvos neįgaliųjų forumo prezidentė Dovilė Juodkaitė džiaugėsi, jog tai – vienintelis Lietuvos pirmininkavimo Europos sąjungai laikotarpiu asmenų su negalia žmogaus teisėms skirtas renginys, besiremiantis trimis tvaraus vystymosi aspektais – socialiniu, ekonominiu ir prieinamos aplinkos.

Europos neįgaliųjų forumo (toliau tekste ENF) prezidentas Yannis Vardakastanis pažymėjo, jog tvarus vystymasis turėtų būti įtraukus. „Tampa vis aiškiau, kad įtraukus vystymasis neįmanomas be žmonių su negalia įtraukties. Vystymasis, neįtraukiantis asmenų su negalia yra tiesioginis JT Neįgaliųjų teisių konvencijos pažeidimas. Vystymąsi turėtų pajusti kiekvienas pilietis, neišskiriant ir nediskriminuojant nė vieno žmogaus“, – kalbėjo Yannis Vardakastanis.

Konferencijos atidaryme kalbėjo ir Lietuvos Socialinės apsaugos ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė, pažymėjusi ypatingą asmenų su negalia įtraukties ir aktyvaus dalyvavimo svarbą Europos vystymosi procese, Lietuvos pirmininkavimo laikotarpiu. „Žmonės su negalia vis dar patiria socialinę atskirtį. Siekdami to išvengti, mes turime

kurti tokius teisės aktus, kurių dėka asmenys su negalia taptų lygia-verčiais piliečiais visose gyvenimo srityse. Kalbėdami apie Tūkstantmečio vystymosi tikslus, ypatingą dėmesį turėtume skirti moterims su negalia. Lietuva deda visas pastangas, kad būtų tinkamai ir visiškai įgyvendinta JT Neįgaliųjų teisių konvencija. Nepaisydami ekonominės krizės, turėtume rasti būdų kovoti už žmonių su negalia integraciją ir dirbti ta linkme. Šiam tikslui reikia efektyviai išnaudoti Europos struktūrinių fondų teikiamą paramą“, – kalbėjo A.Pabedinskienė.

Po konferencijos vykusiame ENF tarybos posėdyje buvo priimtas Pareiškimas dėl visų Europos piliečių metų – 2013.

Primenant, kad 2013 metai paskelbti visų Europos piliečių metais, o ES gyvena apie 80 milijonų žmonių su negalia (kas sudaro 16% visos ES populiacijos), ir kad 25 ES valstybės narės yra ratifikavusios JT Neįgaliųjų teisių konvenciją, Europos neįgaliųjų judėjimas kviečia Europos tarybą, Europos komisiją, Europos parlamentą ir ES šalis–nares:

Įtraukti piliečius su negalia į sprendimų priėmimo procesą, peržiūrėti socialinę sritį reglamentuojančius teisės aktus, ypatingą dėmesį skiriant moterims ir mergaitėms su negalia, užtikrinant, kad visiems piliečiams, nepaisant negalios, būtų garantuojamas teisinis veiksnumas ir galimybė priimti sprendimus (taip pat ir dėl šeimos santykių bei motinystės/tėvystės).

Taip pat ENF ragina ES šalis–nares dėti pastangas aplinkos prieinamumo didinimui ir priimti Europos prieinamumo aktą (European Accessibility Act), įdiegti Europos mobilumo kortelę, užtikrinančią, kad ES šalyse migruojantys asmenys su negalia gautų tas pačias socialines garantijas ir paramą. Įtraukti negalės ir lyties klausimus į Visų Europos piliečių metų darbotvarkę, užtikrinant, kad būtų kovojama su kliūtimis, galinčiomis sąlygoti moterų su negalia socialinę atskirtį ir apribojimus naudojantis savo kaip ES piliečių teisėmis.

Lietuvos neįgaliųjų forumo informacija

Konferencijoje – apie žmogaus teisių apsaugą bei neveiksnumo nustatymo problemas

Lina Jakubauskienė

Gruodžio 13-ąją Lietuvos sutrikušios psichikos globos bendrija sukvietė specialistus į konferenciją „Žmogaus teisių apsauga ir neveiksnumo instituto reforma Lietuvoje“.

Problema – aktuali

Pasak Bendrijos vadovo Vaidoto Nikžentačio, žmonių su psichikos negalia teisių apsauga yra itin aktuali. Praktika rodo, jog jos nuolat pažeidžiamos. „Mūsų visų tikslas – sukurti tokią aplinką, kur būtų gerbiamos visų asmenų teisės. Tik užtikrinus aukštą visuomenės pilietiškumo lygį, atsiranda galimybės žmonėms su psichikos negalia integruotis į visuomenę“, – sakė V. Nikžentaitis.

Pasak jo, kol kas stigmatizacijos reiškiniai visuomenėje tebėra gajūs. „Apklausa rodo, jog didelė dalis žmonių nenorėtų nei gyventi šalia psichikos negalią turinčių žmonių, nei matyti juos darbo kolektyvuose. Todėl būtina šviesti visuomenę, skleisti informaciją, tuo pačiu keičiant požiūrį į šiuos žmones“, – kalbėjo V. Nikžentaitis. Pasak jo, dirbti galėtų apie 30 proc. psichikos negalią turinčių žmonių, ir ne tik kvalifikacijos nereikalaujantį darbą. „Svarbiausia šiems žmonėms laiku suteikti pagalbą, pritaikyti tinkamus vaistus. Praktika rodo: geriausia rehabilitacija gali būti suteikta žmogaus gyvenamojoje aplinkoje, bendruomenėje. Todėl būtina plėsti bendruomenines paslaugas, daugiau dėmesio skirti tam, kad būtų vertinamos ir gerbiamos visų žmonių teisės“, – teigė V. Nikžentaitis.

Nediskriminavimas – esminė nuostata

Apie lygias galimybes, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vykdomas priemonės lygių galimybių srityje kalbėjo ir ministerijos Lygių galimybių skyriaus vedėja Eglė Čaplikienė.

„Lygios galimybės turėtų būti įteisintos visose gyvenimo srityse. Žmogaus teisės turėtų būti pripažįstamos visiems žmonėms, nepaisant lyties, socialinio sluoksnio ar negalios“, – kalbėjo E. Čaplikienė.

Ji pristatė Nediskriminavimo skatinimo veiklos planą, jame įtvirtintas nuostatas, priemonės, kurios įgyvendinamos vykdam šį planą.

„Šiuo metu žiniasklaidoje bei visuomenėje iškreipta neįgalumo sąvoka. Dažnai neįgalus reiškia „kvailas“. Būtina šviesti žinias-

klaidos atstovus, kaip pristatyti neįgaliuosius visuomenei, keisti įsigalėjusius stereotipus. Neįgalusis turi būti visavertis visuomenės narys, turintis tas pačias teises ir galimybes naudotis visomis sistemomis, kuriomis naudojasi visi žmonės“, – kalbėjo E. Čaplikienė.

Pasak jos, daugelis neįgaliųjų, gyvenančių institucijose, galbūt galėtų gyventi visuomenėje. „Visi turėtume pagalvoti, kaip perkelti žmones iš institucijų, kad jie galėtų gyventi bendruomenėje. Be abejo, turėtų būti ir tam tikri profesinės bei socialinės rehabilitacijos centrai, kur ilgą laiką globos institucijose gyvenę žmonės būtų parengiami gyventi bendruomenėje“, – sakė E. Čaplikienė.

Pasak jos, žmogaus teisių bei deinstitucionalizacijos srityje Lietuvoje planuojama didelė reforma. „Per ateinančius septynerius metus planuojame įgyvendinti apie 15 naujų globos namų projektų. Reikės parengti ir specialistus, juos perkvalifikuoti. Sieksime ir nediskriminavimo darbo rinkoje“, – kalbėjo E. Čaplikienė.

Visų teisės – prigimtines

Apie žmogaus teisių politiką Lietuvoje kalbėjo VšĮ Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorė Dovilė Šakalienė.

Pasak jos, kiekvienas žmogus turi prigimtines teises, žmonių negalima skirstyti į grupes pagal vienokius ar kitokius požymius. „Psi-

chikos sutrikimų turintys žmonės dažnai stigmatizuojami. Tuo tarpu kuo žmogus labiau pažeidžiamas, tuo labiau jam reikia pagalbos", – kalbėjo D. Šakalienė.

Pasak jos, kiekvienas žmogus vienu ar kitu savo gyvenimo laikotarpiu patiria bent trumpalaikių psichikos sutrikimų. „Psichikos neįgalieji nėra grupė žmonių, nuo kurių reikia slėptis. Kiekvienas galim patekti į šią grupę, todėl reikia būti tam pasiruošus", – kalbėjo D. Šakalienė.

Pasak jos, žmonėms su psichikos sutrikimais būtina kompleksinė pagalba. „Svarbiausias tikslas – integruoti šiuos žmones į visuomenę, taip pat garantuoti teisę į jų žmogiškojo orumo išsaugojimą", – sakė D. Šakalienė.

Tačiau, pasak jos, sudėtinga išsaugoti tiek neįgaliojo, tiek kitų šeimos narių žmogiškąjį orumą, kuomet neįgalumo išmokos tokios nedidelės. „Dažniausiai neįgaliojo šeimos nariams mokamos išmokos sudaro ne daugiau nei tūkstantį litų. Slaugydami artimuosius, žmonės praranda darbus. Be to, neįgaliųjų vis dar stengiamasi nepastebėti, tebesivadovaujant principu „Nėra žmogaus, nėra problemos", – kalbėjo D. Šakalienė.

Pasak jos, situaciją turėtume keisti patys, o pagrindinis principas turėtų būti „Nesielk su kitu taip, kaip nenorėtum, kad su tavimi elgtųsi".

Neveiksnumas – socialinė mirtis

Apie neveiksnumo institutą kalbėjo VŠĮ Žmogaus teisių stebėjimo instituto Teisės programų vadovė Jūratė Guzevičiūtė. Pasak jos, neveiksnumas kai kuriais atvejais nustatomas žmonėms, kurie galėtų gyventi savarankiškai.

„Naujausias atvejis – neįgalioji, vardu Daiva, kuri atgavo savo teises po dvylikos kovos su valstybe metų. Mergina gyveno globos namuose, sprendimus už ją priiminėjo įstaiga. Dabar mergina džiaugiasi elementariais dalykais, kuriuos gali rinktis pati savarankiškai", – pasakojo J. Guzevičiūtė.

Pasak jos, Daiva – klasikinis atvejis, kai paskubama žmogų pripažinti neveiksniu. „Neveiksnumo institutas taikomas vis rečiau, tik kraštiniais atvejais. Be to, planuojama neveiksnumo instituto reforma, teisėmis grįstas požiūris

į negalią. Valstybė turi dėti visas pastangas, kad neįgalusis turėtų visas teises, suteikti jam reikalingą pagalbą", – kalbėjo J. Guzevičiūtė.

Apie neveiksnumo instituto praktinio įgyvendinimo problemas bei perspektyvas kalbėjo VŠĮ Klaipėdos Psichikos sveikatos centro socialinis darbuotojas Saulius Liekis. „Mūsų įstaigos socialiniams darbuotojams tenka atstovauti psichikos ligoniams teismuose, kuomet nustatomas neveiksnumas. Iš dalies tai yra gerai, kadangi pažįstame žmones, turime ligos istorijas, susipažinę su giminėmis. Žinome kiekvieno žmogaus situaciją, galime numatyti, ar nebus piktnaudžiaujama žmogaus neveiksnumu, kokia pagalba reikalinga. Tačiau šiuo atveju esama ir trūkumų – tai teisinė dilema, ar turime teisę atstovauti neįgaliesiems? Į šį klausimą iki šiol neatsakyta", – kalbėjo S. Liekis.

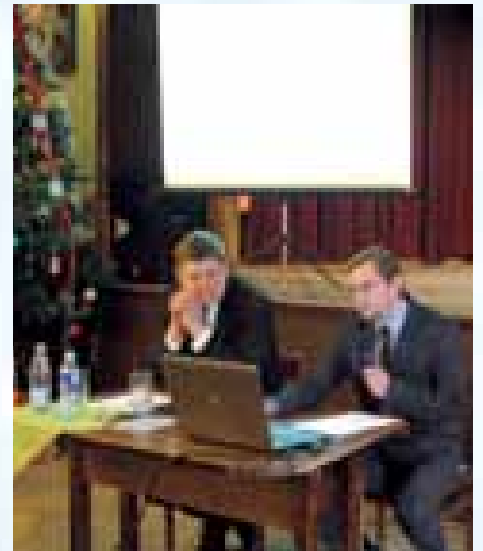
Pasak jo, neveiksnumas turėtų būti krašutinė priemonė, nes tai – žmogaus socialinė mirtis. „Galbūt dažniau turėtų būti nustatomas ribotas neveiksnumas. Žinau atvejų iš praktikos, kuomet neveiksniu pripažintas žmogus gali gyventi savarankiškai. Kartais susidaro įvairios teisinės kolizijos dėl institucijos netobulumo", – teigė S. Liekis.

Pasak kalbėjusiojo, ekspertizės turėtų būti atliekamos periodiškai – žmogaus būklė gali keistis. „Be to, teisės aktuose nenumatyta, kokia turėtų būti globėjų kontrolė, kaip reikėtų pakeisti globėją, jei jis nepateisina lūkesčių. Būtų gerai, jei žmogus pats galėtų apsispręsti ir patvirtinti pas notarą, ką jis pageidautų matyti globėju", – siūlė S. Liekis.

Konvencijos nuostatos

Apie tai, kaip Lietuvoje ir Europoje įgyvendinamas JT Neįgaliųjų teisių konvencijos 12 str., pasakojo Lietuvos neįgaliųjų forumo prezidentė Dovilė Juodkaitė.

„Šį dokumentą Lietuva ratifikavo 2010-aisiais, taigi jo nuostatos turi įsigalioti visose gyvenimo srityse. Esminis 12 str. teiginys – lygybė prieš įstatymą. Kiekvienas žmogus turi turėti vienodas teises", – kalbėjo D. Juodkaitė. Pasak jos, Konvencijoje pristatoma visai nauja neveiksnumo samprata. „Anksčiau buvo įteisinamas neįgaliojo teisių ribojimas, tretieji asmenys įgalinami kištis į jo gyvenimą vi-

sais aspektais. Naujos nuostatos – požiūrio į neįgaliųjų pasikeitimas. Neįgalieji pripažįstami kaip teisių turėtojai", – aiškino D. Juodkaitė.

Pasak jos, visos Konvenciją ratifikavusios šalys privalo imtis priemonių, kad neįgaliuosius pasiektų pagalba, kurios jiems gali prireikti įgyvendinant savo teisinius veiksmus. Pripažįstamas paties asmens gebėjimas priimti sprendimus, o valstybė privalo visokeriopai jam padėti.

Kalbėjusioji taip pat pristatė Lietuvoje galiojančio Civilinio kodekso neatitikimus Konvencijai, būtinybę keisti veiksnumo ir neveiksnumo nuostatas.

„Žmonėms su psichikos negalia ypač trūksta bendruomenės pagalbos, būtina reforma ir šioje srityje. Be Konvencijos, Lietuva turi ir kitų tarptautinių įsipareigojimų, kuriuos privalės įgyvendinti. Apie neveiksnumo nustatymo ydingą sistemą jau yra pasisakę ir kitų tarptautinių institucijų atstovai", – kalbėjo D. Juodkaitė.

Atkelta iš 5 p.

Pasak jos, lygybė prieš įstatymą kol kas skirtingose valstybėse suvokiama nevienareišmiškai, todėl rengiami Bendrieji komentarai dėl Konvencijos 12 str. įgyvendinimo. „Tam tikrų žmogaus teisių įgijimas ar neįgijimas turi būti svarstomas teismuose. Visas jam Konstitucijos garantuojamas teises žmogus įgyja vos užgimęs. Todėl turi būti kalba ne apie jų ribojimą, bet apie tų teisių įgyvendinimą“, – reziumavo D. Juodkaitė.

Būsimi pasikeitimai

Apie galiojantį asmens civilinio teisinio statuso reguliavimą ir siūlomus teisinio reguliavimo pakeitimus kalbėjo Lietuvos teisingumo ministerijos Teisės sistemos departamento patarėja Reda Gabrilavičiūtė. Pasak jos, jei šiuo metu žmogui nustatomas neveiksnumas, jis laikomas neveiksniu visoje gyvenimo srityse.

„Norėdami nustatyti neveiksnumą, į teismą turėtų kreiptis šeimos nariai, globos ar rūpybos įstaigų darbuotojai ar prokurorai. Dėl šios institucijos panaikinimo taip pat gali kreiptis tie patys asmenys“, – aiškino R. Gabrilavičiūtė.

Pasak jos, šioje srityje numatoma tam tikros permainos. „Dažniau bus taikomas ribotas neveiksnumas, kai žmogus galės būti laikomas veiksniumi tam tikrose srityse. Neveiksnumas bus taikomas tam tikrose srityse, tam tikram laikotarpiui, teismo sprendimas bus reguliariai peržiūrimas“, – aiškino R. Gabrilavičiūtė.

Be to, žmogus galės iš anksto nuspręsti, kaip turėtų būti tvarkomi jo turtinių ir asmeninių neturtinių teisių ir pareigų įgyvendinimo klausimai tais atvejais, jei jis bus pripažintas neveiksniu ar bus ribotas jo veiksniumas tam tikrose srityse. Tokį sprendimą privalės patvirtinti notaras.

Taip pat žmogus galės iš anksto apsispręsti, kas galės būti jo globėjas. „Neveiksnumas galios tam tikrą teismo nustatytą laikotarpį, kol nebus priimtas naujas teismo sprendimas“, – aiškino R. Gabrilavičiūtė.

Taip pat bus galima sudaryti sutartį dėl pagalbos priimant sprendimus. Ji galės būti sudaroma tais atvejais, kai dėl susiklosčiusių aplinkybių asmeniui sunku priimti

geriausius jo interesus atitinkančius sprendimus. Tokia sutartis taip pat turės būti patvirtinta notaro ir įregistruota Neveiksnių ir ribotai veiksniių asmenų registre. Sutartį galės sudaryti asmuo iki tol, kol jam nebus pripažintas neveiksnumas.

Pasak R. Gabrilavičiūtės, dažniau bus taikomas asmens veiksniumo apribojimas. „Teismas turės sprendime nurodyti baigtinį sričių, kur žmogus pripažįstamas ribotai veiksniumi, sąrašą“, – aiškino R. Gabrilavičiūtė.

Be to, neveiksnumas žmogui bus pripažįstamas kuo trumpesniajam laikotarpiui, vėliau jis bus peržiūrimas nepaisant to, ar kas nors kreipėsi su prašymu tai daryti. „Neįgaliesiems teismuose privalės atstovauti advokatas, dalyvauti socialiniai darbuotojai ir pan.“, – kalbėjo R. Gabrilavičiūtė.

Diskriminacijos atvejai

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos patarėjas teisės klausimais Vytis Muliulis kalbėjo apie lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos veiklą ir patirtį siekiant mažinti diskriminacijos apraiškas Lietuvoje.

Pasak jo, neįgalieji dėl pažeidimų jų teisių į tarnybą kreipiasi gana retai. „Tiriame įvairius Neįgaliių teisių konvencijos pažeidimų faktus – ir kuomet kreipiasi pats žmogus, ir kuomet randame atitinkamą informaciją žiniasklaidoje. Žmogus su negalia negali būti prastesnėje padėtyje nei tas, kuriam negalia nepripažinta“, – aiškino V. Muliulis.

Jis papasakojo apie tvarką, kaip turi būti pateikimas skundas dėl diskriminavimo, kas jame turi būti nurodoma. Prelegentas taip pat papasakojo keletą atvejų, kuomet tarnyba pagelbėjo grąžinti į darbą neteisėtai dėl negalios atleistus žmones.

„Reikėtų labiau šviesti visuomenę, kaip ginti neįgaliių teises. Vis daugiau gauname pagrįstų skundų – tai reiškia, kad visuomenė tampa sąmoningesnė“, – teigė V. Muliulis.

Neveiksnumas – teismuose

Apie asmens pripažinimo neveiksniu teismuose ypatumus kalbėjo Lietuvos Aukščiausiojo teismo Teisės tyrimo ir apibendrinimo departamento Privatinės teisės grupės teisėjo padėjėja Sigita Taurienė.

„Teismas yra vienintelė institucija, kuri gali pripažinti žmogų neveiksniu. Tačiau teismas proceso neinicijuoja, yra subjektų ratas, kurie gali kreiptis į teismą“, – pasakojo S. Taurienė.

Ji pasakojo susirinkusiems, kaip turi būti parengtas pareiškimas, kokių reikia įrodymų bei faktų, kad neveiksnumo klausimas būtų pradėtas svarstyti, taip pat pristatė teismo proceso eigą. „Asmuo, kuris pripažįstamas neveiksniu, turi dalyvauti teismo procese. Jei dėl vienokių ar kitokių priežasčių atvykti negali, sprendžiama be jo. Ateityje ketinama priimti nuostatą, kad jam atstovautų advokatas. Globėjas dažnai būna suinteresuotas asmuo, todėl reikia neutralaus asmens“, – kalbėjo S. Taurienė.

Ji taip pat pristatė, kokiais kriterijais remiantis nustatomas neveiksnumas. „Turi būti medicininis kriterijus – kad žmogus turi psichikos negalią. Be to, ir juridinis – kad žmogus dėl negalios negali suprasti ir valdyti savo veiksmų, dalyvauti jokiaje kasdienėje veikloje“, – aiškino S. Taurienė.

Priimant sprendimą dėl žmogaus pripažinimo neveiksniu, vertinama ir ekspertų išvada, tačiau ja nepriivaloma vadovautis. „Jei kiti įrodymai patvirtina žmogaus adaptacijos galimybes, ekspertų išvadomis galima ir nesivadovauti. Todėl visada skatiname, kad dalyvautų žmonės, kurie asmenį gerai pažįsta – kaimynai, draugai ar pan.“, – kalbėjo S. Taurienė. Be to, atsižvelgiama ir į asmens paaiškinimus, jei jis gali dalyvauti posėdyje.

Jei žmogus piktnaudžiauja alkoholiu ar narkotinėmis medžiagomis, jis gali būti pripažįstamas ribotai veiksniu ir jam skiriamas globėjas.

„Kaip žmogus teismo pripažįstamas neveiksniu, taip gali būti vėl pripažįstamas veiksniu. Dėl tokio sprendimo į teismą gali kreiptis tie patys asmenys, kaip ir pirmuoju atveju“, – kalbėjo S. Taurienė.

Bendruomenių veikla

Apie žmogaus teisių apsaugą neįgaliųjų bendruomenėse pasakojo Lietuvos psichikos negalios žmonių bendrijos „Giedra“ programų vykdytoja Rasa Ralytė.

„Neįgalumas – ne tik sveikata, bet ir įvairūs barjerai, kurie trukdo neįgaliesiems dalyvauti visuomenės gyvenime. Žmogus turėtų pats pasirinkti, su kuo nori gyventi, gauti asmeninę pagalbą bei bendruomenės paslaugas, jam turi būti sudarytos sąlygos naudotis tomis paslaugomis“, – kalbėjo R. Ralytė.

Ji pasakojo apie bendrijos vykdytą žmogaus teisių stebėseną sveikatos priežiūros įstaigose, taip pat apie globos namų gyventojų ir savarankiško gyvenimo namų gyventojų apklausą. Pasak jos, savarankiškai gyvenantys žmonės yra drašesni, iniciatyvesni, veiklesni.

Prelegentė papasakojo ir apie kitus bendrijos vykdomus projektus, rengiamas rekomendacijas psichiatrinėms ligoninėms dėl pa-

ciento atstovo poveikio, dėl diskriminacijos mažinimo ir pan.

Pacientų teisės ir jų pažeidimai

Prieštaringų vertinimų sulaukė Respublikinės vilniaus psichiatrijos ligoninės Bendruomenės psichiatrijos skyriaus vedėjos, klubo „13 ir Ko“ vadovės Danguolės Survilaitės pranešimas apie pacientų teises ir jų pažeidimus.

Pasak jos, psichikos sveikatos sistema Lietuvoje kol kas nesukurta. „Keičiasi ministrai, jie atsižvelgia vis naujas komandas, todėl sistemos tarsi ir nėra kam kurti. Iš priimamų sprendimų galima daryti išvadą, kad kai kurie valdininkai nėra matę psichikos ligonių“, – kalbėjo D. Survilaitė.

Nors visuomenėje dar tebesama neigiamų nuostatų dėl psichiatrijos ligoninėse teikiamų paslaugų, gydytojos teigimu, Lietuvos psichiatrinių ligoninių pacientai vertina čia gaunamą pagalbą teigiamai. „Tačiau negalima paneigti, jog psichiatrijoje tebėra daugybė problemų. Viena iš jų – galimybė sergantį žmogų paguldyti į ligoninę. Kaip žinia, to padaryti be jo sutikimo negalima. Dažnai mums tenka dirbti ne savo darbą – tramdyti alkoholikus, tam skiriant didelę dalį savo darbo laiko“, – sakė D. Survilaitė. Ji taip pat kalbėjo apie tai, kad Lietuvoje mažiausia psichiatrijos lovų visoje Europoje, todėl prievolė prižiūrėti žmones su psichikos negalia dažnai perkeliama globos namams.

Gydytoja taip pat pristatė visuomenėje sklindančius mitus apie psichiatriją ir pabandė juos paneigti.

„Neveiksnumo institucija yra, buvo ir bus. Ne visada pats žmogus gali priimti sprendimus, už tai jį privalo daryti globėjas. Be to, yra tokių ligonių, kurių neįmanoma integruoti į visuomenę. Akivaizdu, jog kai kuriems ligoniams reikalinga nuolatinė priežiūra“, – sakė D. Survilaitė.

Gydytoja taip pat turi savo nuomonę ir dėl neįgaliųjų integravimo į visuomenę. „Niekada nebus įmanoma visų sergančiųjų integruoti į visuomenę. Yra sunkių ligonių, kuriems nepadedą jokie vaistai, jiems reikalinga nuolatinė medikų priežiūra“, – teigė D. Survilaitė.

Pasak jos, Lietuvoje per prievartą hospitalizuojama vos 3 proc. ligonių. Išsivysčiusiose šalyse – nuo 50 iki 80 proc. „Norėtuši paneigti ir mitą, kad Lietuvoje piktnaudžiaujama neveiksnumo institucija. Per metus atliekama apie tūkstantį neveiksnumo ekspertizių. Jei jų bus atliekama mažiau, daugės pomirtinių ekspertizių – žmonės vis dažniau ginčijasi dėl paliekamo turto ir kitų dalykų“, – sakė D. Survilaitė.

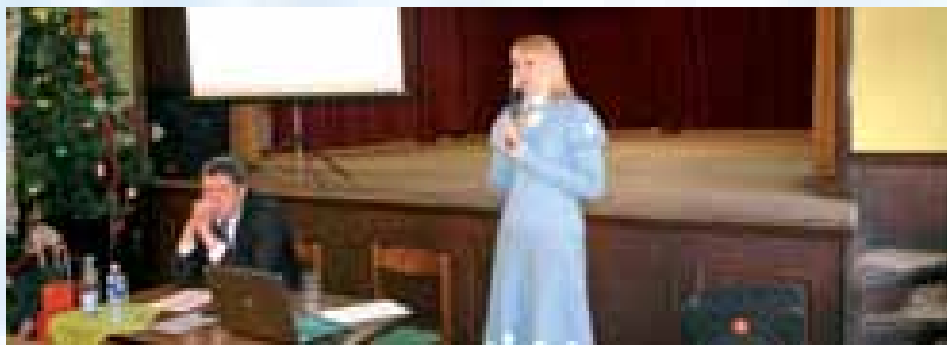
Be to, pasak jos, Lietuvoje labai trūksta gydytojų, slaugytojų. „Specialistai šiuo metu rengiami užsieniui. Didžioji dalis jaunų gydytojų išvažiuoja dirbti į užsienį. Tai – didžiulė problema, kurią reikėtų spręsti“, – teigė D. Survilaitė.

Pasak V. Nikžentaitės, svarbu nekritikuoti vieniems kitų, o dirbti drauge neįgaliųjų labui.

„Visi dirbame tą patį darbą. Visada pasisakau už paslaugų įvairovę. Globos namai dabar puikiai susitvarkę, tačiau čia sunkiau prieiti prie kiekvieno žmogaus. Savo ruožtu bendruomenės gyvena vargingai, todėl žmogus, pakliuvęs į bendruomenę, patirtų dar didesnę stresą. Reikalinga ir neveiksnumo institucija, jei jau žmogus negali savo gyvenimo tvarkyti pats“, – sakė V. Nikžentaitė.

Pasak jos, visada naudinga susėsti drauge ir diskutuoti visiems rūpimais klausimais. „Buvo pateikta įdomių naujovių, kiekvienas išreiškė savo pozicijas. Tikiuosi, turėsime dar ne vieną progą susirinkti ir spręsti problemas kartu“, – reziumavo V. Nikžentaitė.

Autorės nuotraukos

Asmenų negalios nustatymo aktualijos Lietuvoje

Zdislavas Skvarciany

Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos direktorius

Pasaulyje taikomi įvairūs negalios vertinimo modeliai. Iki 2005–ųjų Lietuvoje negaliai vertinti buvo taikomas medicininis modelis, atsižvelgiant tik į asmens sveikatos sutrikimus. Šiandien požiūris į asmens sveikatą pasikeitė – ji suprantama ne kaip ligos nebuvimas, o kaip visavertė fizinė, dvasinė ir socialinė gerovė. Taigi ir negalią vertinti pradėta ne pagal medicininį modelį, o pagal biopsichosocialinį, kada yra vertinami ne tik asmens fiziniai, funkciniai, bet ir psichosocialiniai sutrikimai, kurie turi įtakos asmens gebėjimui dalyvauti socialiniame gyvenime.

Lietuvoje negalumą asmenims nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT), kurios 24 teritoriniai skyriai išsidėstę tiek didžiuosiuose, tiek mažesniuose miestuose asmenims aptarnauja pagal jų deklaruotą gyvenamąją vietą. Nemenką dalį darbingo amžiaus asmenų, turinčių negalią, Lietuvoje sudaro asmenys su psichikos ir elgesio sutrikimais. Jie užima penktąją vietą po kraujotakos sistemos ligų, navikų, jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto ir nervų sistemos ligų sukeltos negalios. Psichikos ir elgesio sutrikimų turinčius asmenis, norinčius, kad jiems būtų įvertintas neįgalumas arba darbingumo lygis, nustatyti bendrieji pirminiai specialieji poreikiai, aptarnauja keturi specializuoti teritoriniai skyriai – Vilniaus V, Kauno VI, Klaipėdos III ir Šiaulių III.

Nustatant asmenų (taip pat ir kitų ligų sukeltos negalumo) neįgalumo (vaikų iki 18 m.), darbingumo lygį ar specialiuosius poreikius, diagnozė yra labai svarbi, tačiau atskaitos tašku imamas organizmo funkcijų sutrikimo lygis. Vertinant funkcinis ir kitus su asmens darbingumu susijusius kriterijus, turinčius įtakos žmogaus darbingumui, svarbus jo išsilavinimas, profesija ir gebėjimas pagal ją dirbti bei darbo įgūdžiai (atkreiptinas dėmesys, kad nustatomas ne prarastas, o išlikęs darbingumo lygis).

Pagrindinis dokumentas, kuriuo NDNT specialistai vadovaujasi priimdami sprendimus – asmenį gydančio gydytojo parengtas siuntimas. Pagal esamą tvarką, asmuo, turintis sveikatos sutrikimų, pirmiausia turi kreiptis į gydančią gy-

dytoją, kuris, nustatęs diagnozę ir atsižvelgęs į tai, kad taikant gydymą ir (arba) reabilitacijos priemones išlieka organizmo funkcijų sutrikimų, parengia siuntimą į NDNT. Siuntime nurodoma ligos diagnozė, jos eiga, gydymo rezultatai ir funkcijų sutrikimo laipsnis ir pridėjami tai pagrindžiantys medicininiai dokumentai. Asmuo siuntimą į NDNT, prašymą nustatyti darbingumo lygį, neįgalumo lygį bei specialiuosius poreikius ir kitus reikiamus dokumentus turi pateikti per 60 kalendorinių dienų nuo siuntimo išdavimo dienos. Jeigu siuntimą asmens sveikatos priežiūros įstaiga NDNT pateikia elektroniniu būdu, asmuo per minėtą laikotarpį turi pateikti prašymą ir asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą.

Dokumentus galima pateikti tiesiogiai atvykus į NDNT teritorinį skyrių, juos atsiųsti paštu arba per pasiuntinį. Asmenims taip pat sudaryta galimybė užsiregistruoti vizitui ir internetu. Ši NDNT teikiama paslauga leidžia taupyti laiką, nes asmeniui atvykus numatytu laiku, jam nereikia laukti eilėje. Išankstinės registracijos nuorodą galima rasti internetiniame puslapyje www.ndnt.lt.

Vizitui mažamečius vaikus internetu gali užregistruoti tėvai, o globojamus vyresnio amžiaus žmones, neturinčius galimybių naudotis internetu, vizitui gali registruoti juos globojantys žmonės. Registracijos patvirtinimą asmuo gauna elektroniniu paštu ir SMS žinute. Kartu su registracijos patvirtinimu nurodoma, kokius dokumentus reikia turėti atvykus į teritorinį skyrių.

NDNT asmens negalios vertinimą atlieka per 15 darbo dienų nuo visų

reikiamų dokumentų gavimo dienos, t. y. vertinimo termino pradžia yra visų dokumentų NDNT gavimo diena (paaiškiname, kad NDNT pati sveikatos sutrikimų nedidžiuosiuose ir gydančio gydytojo nurodytų diagnozių nekeičia, tačiau, esant reikalui, gali kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, kad būtų pateikti papildomi dokumentai). Vertinant asmens darbingumo lygį, atsižvelgiama į medicininis (bazinį darbingumą) ir profesinius – funkcinis (darbo aplinkybes) kriterijus, turinčius įtakos asmens darbingumui ir jo įsidarbinimo galimybėms.

Jei asmuo negali dirbti pagal įgytą profesiją, NDNT nustato profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, kuriuo siekiama ugdyti ar atkurti neįgaliųjų darbingumą ir didinti jų įsidarbinimo galimybes. Pagal šiuo metu galiojančią kreipimosi dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo tvarką, profesinės reabilitacijos paslaugų poreikis NDNT nustatomas, kai asmuo pirmą kartą kreipiasi į NDNT dėl darbingumo lygio nustatymo arba kai asmenį į NDNT siunčia teritorinė darbo birža.

NDNT palankiai įvertinus asmens poreikį profesinės reabilitacijos paslaugoms, asmuo kreipiasi į teritorinę darbo biržą, kuri siunčia asmenį į profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančią įstaigą. Iš viso profesinės reabilitacijos programas įvairiuose Lietuvos miestuose įgyvendina trylika profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančių įstaigų. Viena iš jų – Vilniuje 2009–aisiais įsikūręs specializuotas psichosocialinės reabilitacijos centras.

Profesinės reabilitacijos programos padidina asmens įsidarbinimo galimybes – atkuriami arba išugdomi nauji asmens profesiniai gebėjimai, įgyjama profesinė kvalifikacija. NDNT jau yra nustačiusi profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį 221 asmeniui su psichikos ir elgesio sutrikimais, iš kurių 85 proc. ją sėkmingai baigė.

Specialieji poreikiai asmenims NDNT nustatomi neatsižvelgiant į asmens amžių, neįgalumo arba darbingumo lygį. Specialius po-

reikis (nuolatinės slauga, nuolatinė priežiūra (pagalba), transporto išlaidų kompensacija arba lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacija) yra specialiosios pagalbos reikmė, atsirandanti dėl asmens įgimtų ar įgytų ilgalaikių sveikatos sutrikimų (neįgalumo ar darbingumo netekimo) ir nepalankių aplinkos veiksnių. Specialiųjų poreikių vertinimo ir nustatymo procedūra yra griežtai reglamentuota teisės aktu. Asmens sveikatos būklė turi atitikti specia-

liųjų poreikių nustatymo kriterijus. Asmenį gydantis gydytojas, rengdamas siuntimą dėl specialiųjų poreikių nustatymo, esant psichikos ligoms ir sutrikimams, taip pat parengia ir įteikia dokumentus, informuojančius apie asmens intelekto koeficientą (IQ), atliktą „Mini mental“ testą, psichologinį asmenybės tyrimą, patvirtinančius silpnaprotystės laipsnį, elgesio, emocijų, valios ir kitus sutrikimus. NDNT specialiuosius poreikius nustato asmeniui dalyvaujant NDNT teritoriniame sky-

riuje. Tuo atveju, kai dėl funkcinių organizmo sutrikimų asmuo negali atvykti į NDNT, jis apžiūrimas namie, ligoninėje ar socialinės globos įstaigoje, kurioje asmuo nuolat gyvena. Specialieji poreikiai nustatomi asmeniui nedalyvaujant, kai iš pateiktų dokumentų nekyla abejonių dėl specialiųjų poreikių nustatymo.

Asmeniui nesutinkant su NDNT teritorinio skyriaus priimtu sprendimu, per trisdešimt kalendorinių dienų nuo sprendimo gavimo dienos jis gali būti skundžiamas NDNT direktoriui. Asmens skunde (prašyme) dėl teritorinio skyriaus sprendimo peržiūrėjimo turi būti nurodyta, su kurio NDNT teritorinio skyriaus sprendimu asmuo nesutinka, nurodomos nesutikimo priežastys bei motyvai. Pagal nustatytą tvarką, pakartotinį vertinimą atlieka NDNT Sprendimų kontrolės skyrius, kuris vertinimą atlieka ir sprendimą priima per trisdešimt kalendorinių dienų. Atlikus pakartotinį vertinimą, asmeniui registruotu laišku išsiunčiamas išsamus, motyvuotas sprendimas, kuriame nurodomos faktinės aplinkybės ir teisinis pagrindimas.

Jei asmuo nesutinka su NDNT Sprendimų kontrolės skyriaus priimtu sprendimu, sprendimas per 30 kalendorinių dienų gali būti skundžiamas Ginčų komisijai, kuri ginčus dėl NDNT priimtų sprendimų nagrinėja ir sprendimus priima Socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka. Ginčų komisijos sprendimas gali būti skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.

Užsienio naujienos

Kuo skiriasi vyrų ir moterų smegenys?

JAV Pensilvanijos Perelmanų medicinos mokykloje atliktas neuronų jungčių vyrų ir moterų smegenyse tyrimas. Jo rezultatai paskelbti žurnale „Proceedings of National Academy of Sciences“.

Pasak tyrėjų, senieji įsitikinimai, jog vyrų ir moterų smegenų jungtys skiriasi, nėra be pagrindo. Tyrimo rezultatai parodė, jog šie skirtumai – nemenki.

Atliekant tyrimą, 949 žmonėms (521 moteriai ir 428 vyrams) nuo 8 iki 22 metų atlikta difuzinė tomografija, parodanti skaidulų trajektorijas smegenyse.

Tiriant nustatyta, jog daugiau neuronų jungčių tarp pusrutulio priekio ir galinės dalies esama vyrų smegenyse. Tai rodytų, kad tokios smegenys gali lengviau suderinti suvokimą ir koordinuotus veiksmus.

Moterų smegenyse daugiau jungčių tarp kairiojo ir dešiniojo pusrutulio – tai rodytų geresnę ryšį tarp analitinės funkcijos ir intencijos.

„Šie „žemėlapiai“ rodo, kodėl vyrai yra pranašesni vykdant vienas užduotis, o moterys – kitas“, – sakė Perelmanų medicinos mokyklos radiologijos departamento profesorė Ragini Verma.

Pasak tyrėjų, vidutiniam vyrui veikiausiai geriau seksis išmokti ir vykdyti kokią nors vieną užduotį, pavyzdžiui, orientuotis aplinkoje.

Vidutinė moteris tikriausiai turės geresnę atmintį ir socialinės kognicijos įgūdžius, todėl jai geriau seksis vykdyti keletą užduočių iš karto bei rasti sprendimus, kurie tiktų grupei žmonių.

Pasak tyrėjų, juos labiausiai nustebino tai, kad vyrų ir moterų smegenų funkcijos tarsi papildė vienos kitas. Tyrimas taip pat atskleidė nedidelius lyčių skirtumus amžiaus grupėje iki trylikos metų, be to, didesnius skirtumus grupėje nuo keturiolikos metų amžiaus.

Parengta pagal užsienio spaudą

Teisinė pagalba psichikos negalios žmonėms ir dažniausiai pasitaikančios problemos bendruomenėje

Giedrius Sadzevičius

Bendraujant su įvairiomis socialinėmis žmonių grupėmis, siekiant darnaus bendravimo, pirmiausia, manau, reikia gerai pažinti šiuos žmones. Taip pat yra ir su psichikos negalios žmonėmis. Lietuvoje okupacijos metais ilgą laiką ši žmonių grupė buvo izoliuota nuo visuomenės. Lietuvai iškovojus nepriklausomybę, informacijos apie šią asmenų grupę buvo pateikiama gerokai daugiau, bet iki šiol didelė gyventojų dalis mažai žino apie šių žmonių problemas, poreikius, gyvenimą. Dėl to, manau, ir susidaro įvairios kliūtys teikiant šiems žmonėms tam tikras paslaugas, taip pat ir teisinę pagalbą.

Iš savo darbo su psichikos negalios žmonėmis teko pastebėti, kad teisinės pagalbos paslaugų jiems reikia nemažai. Nors valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas numato nemažai atvejų, kada psichikos negalios žmonės nemokamai gali pasinaudoti šia pagalba, negalėčiau pasakyti, kad ji yra sėkminga. Tenka girdėti, kad ši pagalba yra nekokybiška, advokatai, paskirti atstovauti asmeniui, nesilanko teismo posėdžiuose, nepaaiškina nesuprantamų dalykų byloje ar iš viso beveik nebendrauja su atstovaujamoju. Manau, kad taip yra dėl to, kad asmenys, teikiantys minėtą pagalbą, mažai žino apie neįgaliuosius, jų sveikatos sutrikimo specifiką, kaip su jais bendrauti. Tokiu atveju psichikos negalios žmonėms galėtų padėti teisininkai, kurie gerai pažinotų šiuos žmones,

pakankamai būtų susipažinę su psichikos sutrikimų ypatumais, mokėtų aiškiai, tinkamai bendrauti su psichikos negalios asmenimis.

Norėčiau pateikti keletą praktinių pavyzdžių, dažniausiai pasitaikančių problemų, su kuriomis susiduria psichikos negalios žmonės bendruomenėje.

Viena iš tokių problemų yra tai, kad šie žmonės gali tapti nusikaltimų aukomis. Lietuvoje yra asmenų, kurie sukčiauja, vagia ir daro kitus nusikaltimus pasinaudodami tuo, kad žmonės nesupranta teisinių ar finansinių dokumentų, nesiorientuoja aplinkoje, būdami sunkios sveikatos būklės, pasirašinėja dokumentus net neskaite, ir tokiu būdu išvilioja iš žmonių jų turtą.

Pavyzdžiui, ateina pas psichikos negalios žmogų į namus asmuo su parašytu dokumentu ir sako „ar priariate, kad būtų pakeltos pensijos, jei taip, tada pasirašykite šį dokumentą“. Ir žmogus net neskaiteš jį pasirašo, o pasirodo, kad pasirašė vekselį (finansinį dokumentą), kuriuo įsipareigoja kitam asmeniui sumokėti tam tikrą pinigų sumą. Deja, notaras tokį „dokumentą“ labai lengvai patvirtina. Taip pat gali būti sudarytos sutartys, pavyzdžiui dėl buto pardavimo, kuriomis siekiama išvilioti iš neįgaliojo jo pinigus.

Siūlau psichikos negalios žmonėms: jokių būdu nepasirašinėkite dokumentų jų neskaite, o jeigu jų nesuprantate, pasitarkite su patikimais žmonėmis. Asmenų, kurie siūlo Jums tam tikras paslaugas, prekes ar dalyvauti vienokiuose

ar kitokiuose veiksmuose ar prašo kur nors pasirašyti, galite paprašyti pateikti darbo pažymėjimą. Nepamirškite, kad jis taip pat gali būti suklastotas. Be to, patariu nepalikti savo daiktų be priežiūros.

Kita gana aktuali problema – greitųjų kreditų ėmimas. Yra atvejų, kuomet psichikos negalios žmonės, būdami paūmėjimo būklėje, kuria tam tikrus pseudo verslus ar šiaip neapdairiai nusprendžia, kad jiems reikia pasiskolinti pinigų ir paima taip vadinamus greituosius kreditus. Kredito įstaigos labai lengvai, nepatikrinusios žmogaus finansinių galimybių juos išduoda, tokiu būdu žmogus užsitraukia sau didžiulius finansinius įsipareigojimus, dėl kurių tenka parduoti savo butus bei kitą vertingą turtą, ar kurių daug metų negalės įvykdyti.

Šiuo atveju galėtų padėti Lietuvos įstatymais reglamentuotas neveiksnio institutas. Tik manau, kad šiuo metu galiojančios LR Civiliniame kodekse ir kituose įstatymuose nustatytos teisės normos dėl asmens pripažinimo neveiksniu ar ribotai veiksniumi visiškai neatitinka gyvenimo praktikos ir Lietuvoje galiojančios Neįgaliųjų teisių konvencijos. Buvo atvejis, kad pats neįgalus žmogus atėjo ir pasakė, kad jis nori, jog jam būtų apribotas veiksnumas, nes pasikartojančiais ligos paūmėjimo laikotarpiais jis ima greituosius kreditus, perka brangius nereikalingus daiktus ar kitaip prisidaro sau didelės materialinės žalos. Dėl tokių veiksmų, praėjus paūmėjimo laikotarpiui, jis labai gailisi. Bet paaiškinus Lietuvos įstatymus, kurie nustato asmens pripažinimą neveiksniu ar ribotai veiksniumi, šis žmogus suprato, kokios problemos jo lauktų jį pripažinus neveiksniu.

Siuo metu LR teisingumo ministerijoje yra parengti, derinami ir tobulinami LR Civilinio kodekso ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių asmens pripažinimą neveiksniu ar ribotai veiksniumi, pakeitimai. Nesiimsiu jų dabar komentuoti, nes tai yra atskira tema, bet galiu pasakyti, kad numatoma veiksnio ribojimą

smarkiai išskaidyti į įvairias sritis, kuriose jis bus ribojamas, kitose srityse asmuo išliks visai veiksnus.

Veiksnumo ribojimas bus taikomas ne tik dėl piktnaudžiavimo alkoholiu ar narkotinėmis, toksinėmis medžiagomis. Visiškas neveiksnumas, jeigu toks bus patvirtintas, ar ribotas neveiksnumas, priėmus teismui sprendimą, bus peržiūrimas kas tam tikrą laikotarpį, numatoma galimybė pačiam asmeniui, pripažintam neveiksniu ar ribotai veiksniumi, kreiptis į teismą dėl tokio sprendimo peržiūrėjimo. Tai suteikia daug vilčių, kad situacija pagerės. Deja, šių pakeitimų įsigaliojimas numatomas tik 2015 metais.

Kita gana dažna problema yra psichikos negalios asmenų santykiai su antstoliais. Pasitaiko atvejų, kai šie žmonės turi skolų, pavyzdžiui, dėl kažkada nesumokėtos baudos už važiavimą be bilieto ar dėl nesumokėtų komunalinių mokesčių už gyvenamąjį būstą. Antstoliai tokiu atveju pradeda išieškojimo veiksmus. Nesakau, kad skolų nereikia mokėti, jas reikia mokėti, tik, manau, negalima iš žmogaus paimti paskutinių jo turimų lėšų. Kartais antstoliai, net neišsiaiškinę, kokios rūšies pajamas žmogus gauna į asmeninę sąskaitą, areštuoja ją ir pinigus perveda į savo kontorą. Remiantis Lietuvos įstatymais, negalima vykdyti išieškojimo iš socialinių šalpos išmokų lėšų. Taigi jeigu asmuo gauna minėtas išmokas ir žino, kad antstoliai pradėjo išieškojimo veiksmus jo atžvilgiu, jam reikia pateikti tai antstolių kontorai pažymą iš lėšas mokančios institucijos, kad į konkrečią sąskaitą jis gauna socialinę šalpos išmoką. Patarimai neįgaliesiems, turintiems skolų, būtų bendrauti su tomis įstaigomis, kurioms yra skolingi, kalbėtis ir sutarti dėl abiem pusėms labiausiai palankaus skolų sumokėjimo tvarkaraščio bei jį vykdyti.

Siekiant išspręsti mano aukščiau minėtas problemas, siūlau įdarbinti daugiau teisininkų nevyriausybinėse organizacijose ar kitose įstaigose, kurie gerai žinotų psichikos negalios žmonių problemas, poreikius, gyvenimą, turėtų pakankamai žinių apie psichikos sutrikimus, mokėtų suprantamai, priimtinau bendrauti su šiais žmonėmis, arba apmokyti jau dirbančius teisininkus valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybose.

Vitaminai, papildantys jūsų sveikatos sąskaitą

„Geritamin Neo“ – A ir E vitaminų derinys – tai subalansuotas maisto papildas, lemiantis stipresnį imunitetą, gerą regėjimą, tvirtus ir gražius nagus, elastingą ir sveiką odą bei nepriekaištingą sveikatą.

Ruduo žmogaus organizmui ne pats maloniausias metas, pažeriantis darganų, stingdančiu šaltuku supurtantis prie atšiauresnio oro dar neprisitaikiusi organizmą. Be to, po vasaros atostogų užgriūna darbų gausa, juos lydintis stresas ir įtampa. Visko nuveikti savo sveikatos sąskaita neįmanoma, nes sveikata nėra tas aruodas, iš kurio galima tik imti, nieko į šią „sąskaitą“ neįnešant, arba įnešant nepakankamai ar nuvertėjusių „indėlių“.

Maisto papildai, kurių sudėtyje yra būtinų vitaminų – laiku teikiama pagalba jūsų organizmui. Pasirūpinti sveikata niekada nebūna per anksti – galima tik pavėluoti, tačiau vitaminų stoka ypač aktuali vyresnio amžiaus žmonėms, nes dėl susilpnėjusio medžiagų įsisavinimo organizmas su įprastais maisto produktais jų pasiima mažiau.

Moksliniais tyrimais įrodyta, kad A ir E vitaminai stiprina imuninę sistemą, yra stiprūs antioksidantai. A ir E vitaminai apsaugo ląsteles nuo laisvųjų radikalų poveikio, kurie greitina ląstelių senėjimą. A vitaminas ypač svarbus norint išsaugoti gerą regėjimą, saugo nuo akies junginės džiuvimo bei ragenos suminkštėjimo. Jo reikia, kad normaliai vyktų ląstelių atsinaujinimo procesai – jei organizme A vitamino stinga, oda sensta, išsausėja, pradeda skeldėti. Išlaikyti odos drėgmę, elastingumą padeda E vitaminas, svarbus jis ir medžiagų apykaitai, būtinas hormonų bei riebalų metabolizmui. Neatsitiktinai vitaminas A naudojamas su vitaminu E, nes jie drauge geriau įsisavinami ir vienas kitą papildoma.

Gausu patarimų nuolat vartoti daugiau vaisių, daržovių ir kitų kuo įvairesnių produktų, tačiau neįvertinama, kad 2 kg daržovių ir stiklainis aliejaus negali tapti įprastine žmogaus maisto norma. Žalumynų įvairovė mūsų kraštas nepasižymi, o išlaidos maisto produktams (nepaisant jų maistinės vertės) vidutiniškai siekia 32 proc. šeimos biudžeto. Sumanius sveikai maitintis dažnai patiriama, kad tai – misija reikalinga, bet neįmanoma. Tačiau, užuot susitaikius, galima rasti sprendimą. Vartojant „Geritamin Neo“ maisto papildą organizmas gaus reikiamą kiekį A ir E vitaminų ir tai padės išvengti daugelio sveikatos problemų, kurias sukelia šių vitaminų stoka.

Nekaupkime pykčio

Daiva Talutytė
Psichologė

Pyktis – labai stipri emocija, turinti įvairiausias priežastis. Tos priežastys būna tikrai gilesnės nei mes įsivaizduojame.

Pirmoji – pykstama tam, kad pakenktum sau, t.y., kai specialiai apkaltini kitą dėl tau vykstančių nelaimių. Atsiradęs blogumo jausmas tarsi panaikina pyktį.

Antroji priežastis – kai pykstama tam, kad būtų galima kontroliuoti, t.y., kad būtų galima įbauginti kitus.

Trečioji priežastis – pykstame, kad jaustumėmės galingi, t.y., kai pyktis atkreipia kitų žmonių dėmesį.

Dar viena priežastis – pykstame, kad kovotume su neteisybe, t.y., kai pyktį sukelia neteisybė, atsitikusi mūsų artimiesiems, arba pykstame, kai bandome įrodyti savo tiesą.

Bet kokių atveju, pykčio nebūna be priežasties.

Taigi pyktis, patinka mums ar ne, yra mūsų kasdienio gyvenimo dalis. Be jo žmogus būtų pasyvus ir apatiškas, linkęs su viskuo susitaikyti, abejingas neteisybei, vengiantis nuomonių susikirtimo. Jeigu situacijose, kai mūsų akyse vyksta blogis, mes nejaustume pykčio, nebūtume žmonėmis.

Supykti yra natūralu, tai normali žmogaus reakcija, kuri gali kisti nuo lengvo suirzimo iki įsiūčio. Tačiau

pyktis – tai ir toks jausmas, kuris gali sugriauti viską: santykius, užvaldyti mintis, taip pat sukelti daug fizinių problemų. Labai svarbu atskirti jausmus nuo elgesio. Dažniausiai tiesiogiai jausmų negalime kontroliuoti, bet mes galime pasirinkti, kaip tuos jausmus išreikšti:

Pirmiausia, galime akimirksniu išsilieti. Dažnai tokiu atveju žmogus panašus į vulkaną, kuris lava aplieja viską aplinkui. Daugelis žmonių, ypač augę smurtu pagrįstoje aplinkoje, supykę praranda galimybę kontroliuoti įvykius, jie leidžia pykčiui „sprogti“, elgiasi primityviai. Dažniausiai žodis „agresija“ mums asocijuojasi su išdaužytais langais, muštynėmis, įžeidinėjimais. Būtent toks elgesys blogina santykius, dažnai juos komplikuoja, skatina susvetimėjimą. Atminkite, „tas, kas mus pykdo – nugalai mus“.

Antra, galime pyktį užgniaužti, ko dažnai mus moko jau vaikystėje. Tradiciškai visi jausmai skirstomi į gerus ir blogus, pyktis pakliūva tarp blogųjų. Toks skirstymas sukelia daug psichologinių problemų, kurios lemia mūsų kasdieninį gyvenimą. Blogų jausmų mes stengiamės nerodyti, juos slepiame, nes jausmai tapatinami su pačiu žmogumi. Mes visi norime būti geri, todėl vietoj to, kad pripažintume pyktį, mes stengiamės jį paslėpti slapčiausiose mūsų sąmonės kertelėse. Deja, ilgą laiką slopinant jausmus, kenkiama pačiam žmogui. Neišreikštas

pyktis niekur nedingsta – jis kaip bumerangas grįžta su daug nemalonesnėmis pasekmėmis. Pykčio energija pradeda griauti organizmą iš vidaus ir pamažu gali transformuotis į ligą. Slepiamas pyktis gali būti streso ir depresijos priežastis. Sakoma, kad depresija – tai agresija, nukreipta į patį save. V. Megre sakė: „jei žmogus pertekęs pykčio, jo skleidžiamas spinduliavimas tamsus, negali pakilti aukštyne ir skverbiasi gilyn į Žemę. Atsimušęs nuo jos gelmių, sugrįžta ir pasireiškia kaip ugnikalnio išsiveržimas, žemės drebėjimas, karai“.

Trečia, galime sustoti ir pagaltuoti, ką dabar daryti. Tai būdas ieškoti pykčiui konstruktyvaus elgesio, t.y., išmokti kontroliuoti pyktį. Mokėjimas kontroliuoti agresyvius impulsus yra būtinas įgūdis, kad galėtume sugyventi su kitais žmonėmis ir negriautume savęs ir visko aplink save.

Moksliniai tyrimai įrodė, kad nei agresyvus pykčio reiškinys, nei pykčio ignoravimas ar jo slopinimas nėra tinkamiausi žmogaus elgesio būdai. Dažnai girdime, kad jausmus reikia reikšti tinkamai. Tačiau kaip? Galbūt padės šie patarimai.

1. Leiskite sau pykti. Pyktis yra emocija, ir jūs turite teisę pykti, kai jus kas nors provokuoja, skriaudžia, kai gyvenime kas nors einasi ne taip, kaip norite. Pripažinkite, kad šios emocijos egzistuoja ir yra teisėtos.

2. Raskite pykčio šaltinį ir pasistenkite jį pašalinti, išsiaiškinami iškilusią problemą. Kodėl jus supykėdė būtent tai? Galbūt pyktį išprovokavę žodžiai slepia jūsų praeities žaizdas?

3. Nusiraminkite. Senolių išmintis sako: kai pradėdote pykti, suskaičiuokite iki 10, jei labai pikti – iki 100! Pasinaudokite kvėpavimo pratimais. Giliai įkvėpkite, nuraminkite save, lėtai ir kelis kartus kartodami frazes: „nusiramink“, „atsipalaiduok“, „viskas bus gerai“ ir pan. Medituokite ar užsiimkite kita atpalaiduojančia technika – tai atitraukia dėmesį nuo jausmų ir padeda nusiraminti įaudrintam organizmui. Klausykite mėgstamos muzikos, pieškite, rašykite, skaitykite.

4. Neskubėkite. Publijus Siras sakė, jog „niekada nėra taip naudinga delsti, kaip pykstant“, todėl,

užvaldyti pykčio, nepriiminėkite jokių svarbių sprendimų. Geriausia „ataušti“ ir „veikti“ kiek galima vėliau.

5. Pakeiskite pykčio objektą. Vietoj to, kad pultumėte į atlapus jus supykdytą žmogų, suduokite kumščiu į stalą, daužykite pagalvę ar rėkite, kol prarasite jėgas. Šokite – šokis puikus būdas atsikratyti susitvenkusių emocijų. Bet koks fizinis krūvis: pasivaikščiavimas, plaukimas, lyginimas, mažina agresiją ir padeda jums nusiraminti ir, svarbiausia, išsaugoti sveikatą.

6. Persijunkite. Kai tik pajuntate, kad pradėsite pykti, perkelt dėmesį į kitą objektą ar veiklą. Galite užsiimti namų tvarkymu ar perdėlioti dokumentus ant savo stalo. Jei fiziškai to atlikti negalite, fantazuokite, galvokite apie malonius dalykus.

7. Nekaltinkite! Galvokite, ką kalbate su jus supykdytą žmogumi. Neužgauliokite, nežeminkite. Dažnai, apėmus pykčiui, mes „priskaldome daug malkų“, pasakome tokių žodžių, dėl kurių vėliau mums būna gėda. Kalbėkite apie tai, kas jus įskaudino; „Aš labai supykau, kai tu man pamelavai, todėl norėčiau, kad visą laiką man sakytum tiesą“.

8. Pakeiskite požiūrį. Kad pykčio nestiprintumėte, išstarkite frazę „nieko baisaus neįvyko“, „viskas tik į gera“ ar pan. Net jeigu jums ir atrodo, kad tie žodžiai neatitinka teisybės, jie gali jus nuraminti.

9. Analizuokite. Praėjus pykčiui pabandykite išsiaiškinti, kas iš tikrųjų jus taip supykė. Būtinai pasimokyti iš situacijos ir paklausti savęs, ką aš galiu padaryti, kad situacija nepasikartotų.

10. Jei negalite susidoroti su pykčiu, jeigu pykstate labai dažnai, trinka sveikata ir tai jau trukdo normaliam jūsų gyvenimui, **apsilankykite pas psichologą ar psichoterapeutą.** Jis padės surasti tikrąsias pykčio priežastis bei pasiūlys technikas ir metodus, kaip suvaldyti pykčio priepuolius.

Net jei ir nesuvaldėte pykčio, nereikia savęs kaltinti. Tikėkite, kad kartą viskas pavyks geriau. Žinokite, kad piktas žmogus – toks pat geras, tik nuoširdus, taigi pykite, bet nebūkite pikti!

Apklausa parodė, kad „Kultūros receptas“ padeda ligoniams jaustis geriau

Vilniaus Mokytojų namuose vykusia mokslinė-praktinė konferencija „Meno įtaka žmogaus sveikatai“ baigėsi metus trukęs socialinis projektas „Kultūros receptas“.

Konferencijos dalyviai – šeimos, vidaus ligų, vaikų ligų gydytojai, gydytojai psichiatrai, bendrosios praktikos, bendruomenės slaugytojai ir kiti medicinos darbuotojai, kurių susirinko daugiau nei 100, aptarė kultūros poveikį žmogaus sveikatai, klausėsi medikų mokslinių pranešimų, dalinosi patirtimi, apibendrinėto projekto rezultatus.

„Kultūros receptas – tai puikiausias įrodymas, kaip galima susikalbėti, susitarti ir padaryti gerus darbus“, – sakė šio projekto globėja Agnė Zuokienė.

Pasak medikų, Lietuvoje kasdien pusšimtis žmonių išgirsta diagnozę – vėžys, 5 proc. iš 100 tūkst. turi psichikos sutrikimų, didėja patiriančių stresą žmonių skaičius. Mokslininkai teigia, kad

tokius ligonius padeda gydyti kultūra.

„Kultūros recepto“ projekto partnerės – Centro ir Šeškinės poliklinikos – pacientams išrašydavo ne tik jiems būtinų vaistų, bet ir „kultūros receptus“. Kultūros recepto tikslas buvo pagerinti sergančiųjų psichinę, fizinę, emocinę sveikatą bei pagerinti jų gyvenimo kokybę. Tai buvo siekiama padaryti pasitelkiant įvairias meno šakas, kultūrinius renginius. Su poliklinikos gydytojo išrašytais kultūros receptais pacientai Vilniaus mokytojų namuose gaudavo bilietus į kultūros renginius.

„Kultūros receptų“ projekto organizatoriai ir iniciatoriai tikisi, kad šis projektas taps tęstinis, – kad šito pacientai labai norėtų parodė jų apklausos rezultatai.

Projekto globėja – Agnė Zuokienė, organizatorius – Vilniaus miesto savivaldybė, projekto autorius – Vilniaus Mokytojų namai, partneriai – Centro ir Šeškinės poliklinikos.

Vilniaus miesto savivaldybės informacija

Susitikime su europarlamentarais – siūlymas kurti potencialių neįgaliųjų asociaciją

Lina Jakubauskienė

Spalio 30-ąją asociacija „Lietuvos neįgaliųjų forumas“ (LNF) surengė jau tradiciniu tapusį Europos Parlamento narių nuo Lietuvos ir Lietuvos neįgaliųjų organizacijų atstovų neformalų susitikimą. Jame, be neįgaliųjų organizacijų atstovų, dalyvavo europarlamentarai Vytautas Landsbergis ir Vilija Blinkevičiūtė.

Potencialūs neįgalieji – visi

„Su neįgaliaisiais bei jų problemomis tenka susidurti dažnai. Tačiau manau, kad kur kas svarbesnis turėtų būti visuomenės vientisumo, o ne susiskaldymo klausimas. Kur kas daugiau derėtų rūpintis vadinaisiais „įgaliaisiais“, kad jų sąmonė taptų įgalesnė ir jie gebėtų priimti neįgaliųjų problemas. Bet koks visuomenės susiskirstymas nėra teisingas“, – sakė V. Landsbergis.

Pasak jo, bet kuris žmogus yra potencialus kandidatas į neįgaliuosius. „Neįgalieji – tai mažuma, kuria dauguma turėtų rūpintis. Bendra būtis, o ne atskirtis turėtų būti norma“, – teigė V. Landsbergis.

Profesoriaus teigimu, vadinaimieji įgalieji vis dar nenori gilintis į neįgaliųjų problemas. „Galbūt vertėtų įkurti Potencialių neįgaliųjų asociaciją, pakviesti prie jos prisijungti aukščiausius valstybės vadovus. Tik suvokę, kad bet kuris bet kuriuo momentu gali atsidurti neįgaliojo kailyje, jie galbūt kitaip pažvelgs į neįgaliųjų problemas“, – pusiau juokais, pusiau rimtai siūlė V. Landsbergis.

Mažinti socialinę atskirtį

Pasak V. Blinkevičiūtės, svarbiausia valstybės užduotis turėtų būti socialinės atskirties sumažinimas. „Už ekonomikos, už skaičių visada stovi gyvi žmonės. Per krizę buvo suduotas didelis smūgis socialiniam visuomenės modeliui. Politikams derėtų suvokti, jog šis aspektas labai svarbus, nors daug kam atrodo, kad socialinės investicijos – tik lėšų švaistymas. Visų pirma reikėtų keisti žmonių sąmonę“, – sakė V. Blinkevičiūtė.

Europarlamentarė kalbėjo apie neįgaliesiems rūpimus klausimus, pastaruoju metu Europarlamente svarstytus ar turėtus svarstyti klausimus.

Itin svarbi neįgaliesiems – Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija (JT konvencija), kuri yra pirmoji privaloma tarptautinė žmogaus teisių teisinė priemonė.

JT Konvencijos ataskaita – nesvarstyta

Kaip žinia, 2010 m. Europos Sąjunga kaip regioninė organizacija ratifikavo JT Konvenciją. Tai – pirmasis ES ratifikuotas tarptautinis žmogaus teisių dokumentas, todėl neįgaliųjų bendruomenė daug tikisi iš tolesnių veiksmų, harmonizuojant teisinę bazę bei imantis papildomų iniciatyvų, kad JT Konvencijos nuostatos būtų įgyvendinamos Europos mastu.

2013 m. ES, kaip JT Konvencijos narė, turėjo pateikti savo pirmąją ataskaitą apie JT Konvencijos nuostatų įgyvendinimą. Tačiau, pasak V. Blinkevičiūtės, Europos Komisija šios ataskaitos kol kas neparengė, taigi europarlamentarai neturėjo galimybės jos apsvarstyti.

„Ataskaitą pateikti vėluojama jau visus metus. Baiminuosi, kad šios kadencijos parlamentas jau nebespės jos apsvarstyti. Tai padaryti teks naujai išrinktam Europos Parlamentui“, – sakė V. Blinkevičiūtė.

Pasak LNF prezidentės Dovilės Juodkaitės, Lietuva jau pateikė savo ataskaitą, tačiau svarbių iniciatyvų joje nesama. Didelės įtakos tam turi ir prastai dirbanti Neįgaliųjų taryba.

„Liūdna pripažinti, tačiau Lietuvos Neįgaliųjų taryba visa sudėtimi šiemet nebuvo susirinkusi nė karto. Negalime svarstyti strateginių klau-

simų, kuomet nėra kvorumo. Kiekvieną antradienį į pasitarimus susirenka NVO sektoriaus atstovai, bet jie negali priimti sprendimų, kadangi neatvyksta atsakingų institucijų atstovai“, – sakė Rasa Kavaliauskaitė, Neįgaliųjų sąjungos prezidentė.

Pasak Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos vadovo Vaidoto Nikžentačio, didelė problema yra nuolatinė valdininkų kaita bei savotiškas požiūris į neįgaliųjų problemas. Nevyriausybinų organizacijų atstovus vargina ir tai, kad programoms įgyvendinti numatomas trumpas terminas, norint gauti lėšų, kasmet tenka teikti projektus. Tuo tarpu specialistų atlikti šiems darbams labai trūksta – darbuotojų atlyginimai čia yra labai nedideli.

„Be to, šiuo metu paslaugų teikimo srityje egzistuoja labai daug tarpininkų. Neaišku, ką veikia kai kurie reabilitacijos centrai, nedžiugina Darbo biržos veiklos rezultatai siekiant platesnės neįgaliųjų integracijos į darbo rinką. Manau, valstybė dalį pinigų per finansinius mechanizmus turėtų atiduoti neįgaliųjų asociacijoms – jos geriausiai žino, kaip tinkamai parengti žmones konkrečiai darbo vietai“, – sako V. Nikžentaitis.

Kiti teisės aktai

Atsižvelgiant į ES strategijoje įvardintas sritis, itin aktualus pastaruoju metu yra prieinamumo neįgaliesiems užtikrinimo klausimas. ES mastu tai susiję su tolesnėmis konsultacijomis tarp valstybių narių ir suinteresuotų subjektų ir bendro Europos akto dėl prieinamumo priėmimas. Pasak V. Blinkevičiūtės, ši informacija EP taip pat kol kas nepateikta, nors turėjo europarlamentarus pasiekti dar šių metų vasarą.

Europarlamentarė pažadėjo išsiaiškinti, kokioje svarstymo stadijoje šiuo metu yra šis aktas.

Kaip žinia, Europos Sąjunga 2010 m. priėmė ir dar vieną neįgalųjų bendruomenei svarbų politinį dokumentą – Europos strategiją dėl negalios 2010–2020 m. bendras jos tikslas – suteikti neįgaliesiems daugiau galimybių, kad jie galėtų pasinaudoti visomis savo teisėmis ir visapusiškai dalyvautų visuomenės gyvenime.

„Neįgalųjų teisės nėra papildomos – jos tos pačios, kaip ir visiems žmonėms. Tik neįgalieji kažkodėl vis turi įrodinėti, jog jie – tokie patys žmonės. Kiekvienas iš mūsų visų pirma žmogus ir visuomenės narys, kuris turi turėti tas pačias galimybes“, – sako V. Blinkevičiūtė. Pasak jos, kol kas valdininkai dažniausiai neįgaliuosius mato tik kaip žmones, kuriems reikia papildomų lėšų.

Kam bus skiriamas finansavimas?

Labai aktualus klausimas yra ir naujoje ES struktūrinės paramos laikotarpio 2014–2020 m. planavimas, pasirengimas jam. Nauji reglamentai turėtų įsigalioti 2014–aisiais. Tai, kaip bus skirstoma parama, itin aktualu nacionaliniu mastu rengiant Nacionalinę veiksmų programą bei pasirašant Partnerystės sutartis.

Pasak NVO atstovų, nors naujuosiuose reglamentuose yra teigiamų pokyčių, tačiau vis dar išlieka potencialių problemų bei abejonių, ypač žinant praėjusio Europos struktūrinių lėšų laikotarpio netinkamą naudojimą skirtingose šalyse. Todėl, NVO atstovų teigimu, šalis narės turi tinkamai naudoti ateinančio laikotarpio lėšas, o EK privalo užtikrinti, kad tai vyktų tinkamai.

Neįgalųjų organizacijų atstovai išsakė priekaištus dėl finansavimo skyrimo mechanizmo NVO sektoriui, taip pat dėl mažų atlyginimų

bei kvalifikuotų specialistų trūkumo. Pasak jų, Lietuvoje vis dar stengiamasi išlaikyti ankstesnę socialinę sistemą, tik dabar pradėdama kalbėti apie deinstitutionalizaciją, tačiau vis dar tebevyrauja dideli globos namai, kuriems skirta didžiausia dalis finansavimo iš ES lėšų laikotarpiui 2007–2013 m. m.

„Struktūriniai fondai panaudojami ne socialinės ilgalaikės reformos linkme, o investuojant į ydingą institucinę globą. Nesinorėtų, kad tokia praktika tęstųsi ir toliau“, – sako D. Juodkaitė.

„Struktūrinės paramos paraiškų laikas baigiasi. Tačiau neįgalųjų organizacijos nežino, kokių principu lėšos bus skirstomos 2014–2020-ųjų laikotarpiui. Ar jos vėl nenukeliavus ten, kur nukeliavo anksčiau? Kitos šalys jau seniai kuria apsaugoto būsto programas, o pas mus vis dar sunku įrodyti, kad neįgalieji gali gyventi savarankiškai. Nesprendžiama ir daugybė kitų aktualių problemų“, – sako V. Nikžentaitis.

Pasak V. Blinkevičiūtės, nėra normalu, kad neįgalųjų organizacijų atstovai nėra kviečiami aptarti struktūrinių fondų panaudojimo galimybių. Kol kas neaišku, ko kiems projektams lėšų prašoma.

Pasak jos, dokumentą dėl struktūrinės paramos rengia ne EP, o valstybės narės. „Lietuva pirmininkauja tokiu metu, kuomet septyneriems metams reikia priimti 70 teisės aktų, kurie reglamentuos, kaip bus panaudojami pinigai per artimiausius metus. Tai – labai svarbus uždavinys, kuris turėtų rūpėti visiems“, – kalbėjo V. Blinkevičiūtė.

Europarlamentarė pažadėjo inicijuoti susitikimą su Finansų, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei kitų atsakingų institucijų atstovais, kad būtų išsiaiškinta, kam lėšas numatyta skirti. Pasak D. Juodkaitės, labai svarbu iškovoti, kad ES pinigai nenueitų į senos institucijos

restruktūrizavimą. „Nebederėtų renovuoti senųjų struktūrų, į jas nauji gyventojai neturėtų būti priimami. Naujas modelis turėtų būti nedideli centrai neįgaliesiems, kad žmonės galėtų gyventi nedidelėse bendruomenėse ar šeimose, kur jiems būtų teikiama specialistų parama bei pagalba“, – sakė D. Juodkaitė.

V. Blinkevičiūtė pažadėjo tarpininkauti, kad struktūrinės paramos svarstymo klausimas nepreittų be neįgalųjų atstovų. „Svarbu spėti į traukinį, kad nebūtų primti Lietuvai nepalankūs sprendimai“, – sakė europarlamentarė.

Kiti klausimai

V. Blinkevičiūtė pasakojo apie neseniai Europos Komisijos pateiktą ir daugybės diskusijų sulaukusių studiją dėl vadinamojo socialinių pašalpų turizmo. Pasak euroskeptikų, žmonės keliauja iš vienos šalies į kitą tik dėl didesnių jose mokamų pašalpų. Didžiosioms Europos šalims, ypač – Didžiąjai Britanijai, tai tampa papildoma finansine našta.

„EK išnagrinėjo situaciją ir pabrėžė, kad žmonės, išvykstantys iš savo šalių, yra ekonomiškai aktyviausi. Jie išvažiuoja dirbti ir užsidirbti, svariai prisideda prie šalies BVP kūrimo, moka mokesčius ir yra naudingi. Kur kas didesnių problemų kyla šalyse, kurias šie žmonės palieka. Todėl paprašėme EK parengti atvirkštinę studiją, kur būtų matyti, kokia situacija yra šalyse, iš kurių žmonės išvyksta, koks tai spaudimas tų šalių socialinėms sistemoms. Situacija šioje srityje išties yra sudėtinga“, – sakė V. Blinkevičiūtė.

Europarlamentarai atsakė ir į kitus neįgalųjų organizacijų atstovams rūpimus klausimus bei pažadėjo tarpininkauti tiek Lietuvoje, tiek Europos Parlamente, kad jie būtų sprendžiami greičiau bei efektyviau.

Autorės nuotraukos

Konferencijoje – apie psichikos sveikatos priežiūrą bendruomenėje

Lina Jakubauskienė

Lapkričio 29–ąją Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija sukviėtė Savivaldybių atstovus, bendrijų vadovus, kitus su neigiamais dirbančius specialistus į konferenciją, pavadintą „Psichikos sveikatos priežiūra bendruomenėje, bendradarbiavimo su savivaldybėmis perspektyvos“.

Susirinkusieji tuo pačiu galėjo apžiūrėti naująją bendrijos būstinę ir edukacinį centrą, kurį remontuoti padėjo Vilniaus psichosocialinės reabilitacijos centro globotiniai. Už pagalbą gražinant patalpas bendrijos vadovas Vaidotas Nikžentaitis įteikė pagalbininkams padėkos raštus.

Svarbiausia – būti kartu

„Jau ne vienerius metus esame kartu. Džiugu pakviesti visus kolegas, bendradarbius ir draugus į atnaujintas patalpas. Visus mus vienija tai, kad nuolat ieškome būdų, kaip padėti negalia turintiems žmonėms“, – pradėdamas konferenciją kalbėjo V. Nikžentaitis.

Bendrijos vadovas taip pat pristatė situaciją, pastaruoju metu susiklosčiusią psichikos priežiūros srityje. Pasak jo, liūdna, tačiau sergančiųjų psichikos ligomis daugėja ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. „Remiantis statistiniais duomenimis, 27 proc. Europos gyventojų kreipiasi į gydymo įstaigas dėl vienokių ar kitokių psichikos sutrikimų. Dalis pacientų, ypač dėl susirgimų depresijomis, dažnai nesulaukia reikiamos pagalbos“, – sakė V. Nikžentaitis.

Pasak jo, per Bendrijos veiklos metus įvairiose programose dalyvavo per 4 tūkst. žmonių. „Per visą laikotarpį tarp dalyvaujančiųjų mūsų programose pasitaikė tik vienas savižudybės atvejis, nors

Lietuva, kaip žinia, pagal savižudžių kiekį pirmuoja pasaulyje. Manau, tai rodo, kad galimybė imtis pagalbą gerokai pagerina žmonių su psichikos negalia būklę, jų gyvenimo kokybę“, – teigė V. Nikžentaitis.

Bendrijos vadovo teigimu, didelė problema ir tai, kad Lietuvoje dirba vos 1 proc. psichikos negalią turinčių žmonių. Tam didžiulės įtakos turi stigmos – darbdaviai nenori priimti į darbą žmonių, turinčių vienokių ar kitokių psichikos sutrikimų. „Manau, derėtų kurti daugiau vietų žmonėms, turintiems psichikos negalią. Pavyzdys galėtų būti Suomija, kur, pavyzdžiui, prie leidybos įmonių kuriami nedideli centriukai, skirti žmonėms su psichikos negalia. Čia jie gali dirbti tam tikrą jiems pritaikytą darbą, tuo pačiu išnaudodami savo galimybes ir realizuodami norą būti reikalingiems“, – sakė V. Nikžentaitis.

Jo teigimu, neblogų rezultatų pasiekia Vilniaus psichosocialinės reabilitacijos centras – per metus įdarbinama apie 20–30 reabilitacijos programas baigusiu žmonių, kai Darbo biržos per tą patį laikotarpį įdarbina vos vieną ar du. „Norėtusi, kad būtų daugiau remiamasi Nevyriausybinėmis orga-

nizacijomis, daugiau dėmesio skiriama programų tęstinumui, kad įdarbinti žmonės galėtų išsilaikyti darbo rinkoje", – sakė V. Nikžentaitis.

Jis taip pat pristatė ir pastaruoju metu Bendrijos nuveiktus darbus, teikiamas paslaugas, įgyvendintus projektus, surengtas konferencijas bei seminarus.

„Džiaugiamės, kad galime dirbti kartu, ir toliau remsime visas jungimosi ir bendro darbo idėjas. Tarp įvairių su neįgaliaisiais dirbančių organizacijų negali būti priešpriešos“, – kalbėjo V. Nikžentaitis.

Neįgaliųjų socialinės integracijos galimybės

Nevyriausybiųjų organizacijų atstovai džiaugėsi sulaukę Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Sveikatos komiteto atstovų. Padėkos raštą konferencijos dalyviams atsiuntė Sveikatos komiteto pirmininkė Vitalija Kliukienė. „Dėkojame už jūsų nuveiktus darbus ir linkime, kad jūsų pastangos palengvintų gyvenimą dar šimtams negalia turinčių žmonių“, – rašoma padėkoje.

Apie neįgaliųjų socialinės integracijos galimybes Vilniaus mieste kalbėjo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėja Vilma Šilainė.

Ji pristatė svarbiausias Socialinės paramos skyriaus darbo kryptis, pastaruoju metu įgyvendintus projektus, paslaugų organizavimo būdus.

„Labiausiai džiaugiamės, kad šiemet pavyko pristatyti Savarankiško gyvenimo namus „Savi namai“ žmonėms su psichikos negalia. Šiuo metu juose gyvena šešiolika asmenų, kai kurie iš jų – ir su vaikais. Čia jiems sudaryta aplinka, artima namams, juos palaiko socialiniai darbuotojai ir kiti specialistai. Visi neįgalieji susimoka už komunalines paslaugas, o tie, kurie dirba ir gauna atlyginimus, ir už specialistų teikiamas paslaugas tam tikrą dalį nuo pajamų“, – apie Savarankiško gyvenimo namų veiklos subtilybes pasakojo V. Šilainė.

Pasak jos, labai svarbu žmonėms su psichikos negalia teikti kompleksinę pagalbą. „Svarbu, kad šie žmonės sulauktų reikiamos pa-

galbos laiku. Patirtis rodo, jog kitu atveju bendruomenės stengiasi toki nari išstumti iš savo tarpo. Ieškome specialistų, ką daryti tokiu atveju, kaip padėti žmogui. Pagalba gali būti ir gydymo organizavimas, ir namų priežiūra, kol žmogus gydo si, ir pagalba grįžus iš ligoninės“, – vardija V. Šilainė.

Savivaldybės atstovė pristatė ir kitas paslaugas, kurios perkamos iš Nevyriausybiųjų organizacijų, taip pat apie NVO finansuojamus projektus socialinės reabilitacijos paslaugoms teikti.

„Visada esame atviri diskusijoms – kaip geriau bei optimaliau teikti paslaugas neįgaliesiems. Kol kas finansinė situacija negerėja, tad tikimės bent jau išlaikyti praėjusių metų finansavimo lygį dabartinėms organizacijoms“, – sakė V. Šilainė.

Ji taip pat pristatė Vilniaus miesto psichikos sveikatos 2011–15 metų strategijas, jos pagrindinius tolimuosius ir galutinius tikslus.

Pasak V. Nikžentaičio, problemų NVO sektoriuje tebėra apstu; nors čia dirba patyrę bei darbui atsida- vę žmonės, vidutinis jų atlyginimas tėra 400 litų. „Gerai, kad mūsų žmonės turi kitus darbus. Tačiau atlyginimas, kurį jie gauna už sunkų ir kartais net pavojingą darbą – ištis apgailėtinas. Gaila, kad valstybės vadovai vis dar pro pirštus žiūri į mūsų teikiamas paslaugas, neįvertina jų reikalingumo. Lietuva pirmauja pagal suvartojamų antidepressantų kiekį. Kad jie negelbsti, rodo ir didžiulis savižudybių skai- čius, todėl labai svarbūs išlieka psi- chosocialinės reabilitacijos elemen- tai“, – sakė V. Nikžentaitis.

Pranešimai ir pristatymai

Bene didžiausio konferencijos dalyvių susidomėjimo sulaukė My- kolo Romerio universiteto Psicho- logijos katedros docentės, UAB Vadybos ir psichologijos instituto vadovės doc. dr. Aistės Diržytės paskaita „Organizacijos žmogiško- jo, socialinio ir psichologinio kapi- talo stiprinimas“.

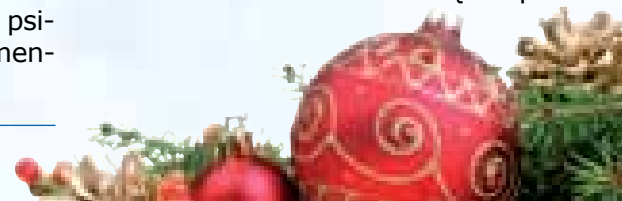
Pranešėja supažindino susirinku- siuosius su nauja vadybos teorija, sukurta 2007–aisiais. Jos autorius – Fred'as Luthans'as. Populiariai ir įdomiai prelegentė papasakojo su- sirinkusiesiems, kaip svarbu tinka- ma psichologinė atmosfera organi- zacijose, ką daryti, jei jas ištinka žmogiškojo, psichologinio ar finan- sinio pobūdžio krizės.

Apie stacionarinę psichosocia- linę reabilitaciją Vilniaus miesto Psichikos sveikatos centre kalbėjo skyriaus slaugos administratorė Daiva Kalantienė.

Kalbėjusioji pristatė pagrindines centro veiklas, darbo principus, taip pat reabilitacijos rūšis. „Svarbiausia mūsų darbe – santykių su pacientais kūrimas. Visas mūsų darbo procesas paremtas šiuo principu. Džiugu, kad turime puikią specialistų komandą, kuri padeda žmonėms su psichikos negalia reabilituotis, pamiršti savo ligą užimdami įvairiomis veiklomis“, – sakė D. Kalantienė.

Pasak jos, centre teikiamos dvie- jų rūšių paslaugos – užimtumo bei

Nukelta į 18 p.

psichosocialinės reabilitacijos. „Veiklų, kurias siūlome pas mus besilankantiems žmonėms, yra gausybė. Pirmiausia išsiaiškiname kiekvieno poreikius, tuomet sudarome veiklų tvarkaraštį. Daugiau žmonių teikiame užimtumo paslaugas. Reabilitacijos procesui reikia labai motyvuotų žmonių, daugelis renkasi užimtumą“, – sakė D. Kalantienė.

Apie Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ nuveiktus darbus gerinant žmonių su intelekto sutrikimais padėtį Lietuvoje pasakojo Dana Migaliova.

Bendrija įkurta dar 1989–aisiais, dr. Dainiaus Pūro ir tėvų, auginančių sutrikusio intelekto vaikus, iniciatyva. Šiuo metu bendrija jungia 11 tūkst. narių.

„Dar 1991–aisiais pradėjome važinėti po tuometinius psichoneurologinius internatus ir rodyti visuomenei, kaip juose gyvena neįgalieji. Tuomet tarptautiniu lygiu prabilome apie šiurkščius žmogaus teisių pažeidimus globos institucijose, apie nežmogiškas sąlygas jose. Tikimės bent šiek tiek prisidėję, kad sąlygos ten pagerėtų“, – sakė D. Migaliova.

Ji taip pat papasakojo susirinkusiems bendrijos istoriją, kaip jos atstovai prisidėjo keičiant įstatymus, integruojant neįgalius vaikus į visuomenę, rengiant specialistus dirbti su negalia turinčiais žmonėmis, Lietuvoje ratifikuojant Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvenciją.

„Gaila, tačiau pastaruoju metu paslaugų neįgaliesiems mažėja, įstaigos, teikiančios pagalbą, uždarinėjamos, žmonės metami lauk. Taigi dirbti šioje srityje yra dar daug ką“, – sakė D. Migaliova.

Ji taip pat pristatė susirinkusiems bendrijos struktūrą, nuveiktus darbus, pagalbą, suteiktą neįgaliųjų šeimoms, savanorių, gelbstinčių neįgaliesiems, tinklą.

„Svarbiausia mums vadovautis

principu: Nieko neįgaliesiems be neįgaliųjų ar jų teisėtų atstovų“, – reziümavo D. Migaliova.

Apie Pagalbos ir informacijos šeimai tarnybos paslaugų organizavimą asmenims, turintiems psichikos negalia, pasakojo VŠĮ Pagalbos ir informacijos šeimai tarnybos direktorė Algė Nariūnienė.

Pranešėja psidžiaugė sėkmingu bendradarbiavimu su psichikos sveikatos centrais, užimtumo kambariais, kuriuose besidarbuojantys žmonės teikia neįgaliesiems labai reikalingas paslaugas.

„Džiaugiamės, kad neįgalieji turi vietą, kur gali ateiti, pasipasakoti, pabūti kartu, užsiimti širdžiai miela veikla. Tarnybos projektinėje veikloje dalyvauja 24 užimtumo kambariai trylikoje savivaldybių. Mūsų darbas yra ribojamas tam tikromis veiklomis ir projektais – bet jei neįgaliajam prireikia pagalbos, mes ją suteikiame bet kokia jam prieinama forma“, – sakė A. Nariūnienė.

Ji pasakojo susirinkusiems apie bendradarbiavimą su policijos komisariatais, pagalbą neįgaliųjų šeimų vaikams.

„Galbūt pasirodysiu nepopuliari, tačiau turiu ir savo nuomonę dėl priverstinės hospitalizacijos. Jeigu mūsų Tarnybos darbuotojai arba artimieji mato, kad pablogėjo asmens psichinė būseną ir jam reikalingas gydymas, tai be jo sutikimo kviešti greitosios pagalbos negalima. Ar kiekvienas iš mūsų susirgęs pats išsikviečiame greitąją pagalbą? Dažniausiai tai padaro artimieji. Kodėl išimtis turi būti daroma žmonėms su psichikos negalia, kai jie net ne visada supranta, kad susirgo? Manau, šiuos veiksmus derėtų labiau įvertinti“, – sakė A. Nariūnienė.

Be to, pasak jos, Lietuvoje nėra pirminės prevencijos programų depresijoms gydyti, nors būtent ši liga tampa dažniausia savižudybių priežastimis.

A. Nariūnienė dėkojo visiems, prisidėjusiems prie pagalbos neįgaliesiems, įteikė padėkos raštus psichikos sveikatos centrų atstovams. Pranešėja taip pat pristatė artimiausius darbus – higienos paslaugų teikimą neįgaliesiems, galimybę steigti kompiuterinio raštingumo klasę, bibliotekėlę ir pan.

Pasak D. Migaliovos, visame pasaulyje daugiausia paslaugų skiriama žmonėms, kurių negalios negalima išgydyti, jai palengvinti pritaikyti specialiųjų priemonių. „Kaip tik tokia ir yra proto bei psichikos negalia. Visuomenė turėtų suprasti – šie žmonės blogai elgiasi ne todėl, kad jie blogi, o todėl, kad jiems blogai“, – sakė D. Migaliova.

V. Nikžentaitis teigimu, labai svarbu, kad žmonės su psichikos negalia pagalbos sulauktų laiku „Tik tuo atveju jie galės maksimaliai integruotis į visuomenės gyvenimą. Kaip tik toks ir yra mūsų visų tikslas“, – teigė V. Nikžentaitis.

Rūpestis – ir neįgaliųjų vaikais

Lina Jakubauskienė

Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija spalio 28–30 dienomis, per mokinių rudens atostogas, surengė aktyvaus poilsio ir dienos užimtumo stovyklą vaikams iš šeimų, kur bent vienas iš tėvų turi psichikos negalią arba šeimoje gyvenantis vaikas turi psichikos ar elgesio sutrikimų.

Šeima – svarbu

Stovykla surengta bendradarbiaujant su VŠĮ Pagalbos ir informacijos šeimai tarnyba. Jos tikslas – lavinti vaikų bendravimo įgūdžius, supažindinti su juos su įvairiais darbais, taip pat tradiciniais liaudies amatais.

„Vaikams, kurių tėvai turi psichikos sutrikimų, didesnė rizika susidurti su psichikos sveikatos problemomis. Jiems kyla daugiau problemų mokykloje, gyvenamojoje aplinkoje, dažnai tokiose šeimose vaikai patiria vienokią ar kitokią diskriminaciją, patyčias. Jų teisių įgyvendinimas – gerokai sudėtingesnis“, – aiškina Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos vadovas Vaidotas Nikžentaitis.

Pasak jo, tokios šeimos gyvena stigmatizuojančioje aplinkoje, todėl didėja rizika patirti socialinę atskirtį. Vaikai iš tokių šeimų mažiau dalyvauja visuomenės gyvenime.

Vaikams, atvykusiems ne tik iš Vilniaus, bet ir iš Vilniaus rajono, parengta įdomi ir turininga programa.

Pirmąją dieną, visiems susipažinus, surengti meno terapijos praktiniai užsiėmimai. Vaikai piešė, lipdė iš plastilino, vėliau komentavo savo ir vieni kitų piešinius bei darbelius.

„Meno terapija – puikus būdas pamatyti, kuo gyvena vaikai. Įvairūs žaidimai, sukurtų darbelių analizė padeda atskleisti ir geriau suprasti jų vidinę būseną“, – sakė Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos socialinė darbuotoja Vilma Kunsmonaitė. Pavargę nuo piešimo, vaikai žaidė judriuosius žaidimus lauke.

Vėliau edukacinius psichologinius užsiėmimus „Aš ir mano šeima“ vaikams vedė psichologė. Ji žaidė su vaikais žaidimus, imituojančius šeimą, padedančius išsiaiškinti skirtingus šeimos modelius, geriau suprasti, kaip vaikai jaučiasi savo šeimose.

Arkliai muziejuje

Antrąją dieną vaikai vyko į Anykščius, į Niūronyse įsikūrusį Arkliai muziejų. Čia jie ne tik turėjo galimybę susipažinti su krašto istorija, su senoviniais rakandais, tradiciniais liaudies amatais; vaikai galėjo pasivažinėti arkliauku bei pajodinėti poniu, pažaisiti senovinius žaidimus, savo rankomis išsikepti duonas.

Prieš tai tautiniais rūbais apsirengusi gidė papasakojo, kaip senovėje kaime gyveno lietuviai valstiečiai, kaip ir kokius darbus dirbo, kokius rakandus naudojo. Pasak jos, duonai visada buvo skiriama ypatinga pagarba – nebuvo galima mindyti rugių, kiekvieną nukritusią duonos riekelę reikėjo pakelti nuo žemės ir papučiuoti.

Iš duonkubilyje jau rūgstančios tešlos kiekvienas galėjo pats pasidaryti savo duonos kepaliuką. Kad jis nesusimaišytų su kitais, kiekvienas pasižymėjo savuosius ypatingais ženklais.

Kol pašauta į senovinę krosnį duona kepė, vaikai lauke žaidė įvairius žaidimus, bandė pasivaikščioti su kojūkais, apžiūrinėjo etnografinę sodybą, muziejaus eksponatus.

Vienintelis Lietuvoje Arkliai muziejus įkurtas 1978 m. agronomo prof. Petro Vasinausko pastangomis. Pirmieji muziejaus eksponatai buvo įkurdinti 1978 m. suremon-

tuotoje Elmininkų ūkiui priklausiusioje Niūronių kaimo daržinėje.

Arkliai muziejuje kaupiami eksponatai, atspindintys arkliai reikšmę lietuvių ūkio ir kultūros istorijoje. Visus sužavėjo senoviniai padargai, kuriais buvo ariama ir dirbama žemė, sėjami javai, malami grūdai bei kepama duona.

Aštuoniuose muziejaus pastatuose eksponuojami arkliai žemės dirbimo padargai, kalvio įrankiai, senoviniai krepšiai, arkliai galdynės transporto priemonės – iš visos Lietuvos surinkti vežimai: bričekės, lineikos, važeliai; unikalios Juozo Gelaževičiaus filatelijos bei tautodailininko Jurgio Kazlausko drožinių kolekcijos, nuotraukos.

Išvyka patiko

„Labai džiugu, kad Bendrija pakviečia mus į tokius turiningus renginius. Tai – puiki proga ne tik sužinoti daug ką naujo, bet ir šeimos nariams pabūti kartu“, – sakė drauge vykusi Luko mama.

Pats smalsus ir guvus Lukas stengėsi nepraleisti nė vieno įvykio: jis jodinėjo arkliauku, išbandė kojūkus, be to, padėjo šių eilučių autorei fotoaparatu užfiksuoti kuo daugiau įdomių stovyklos akimirkų.

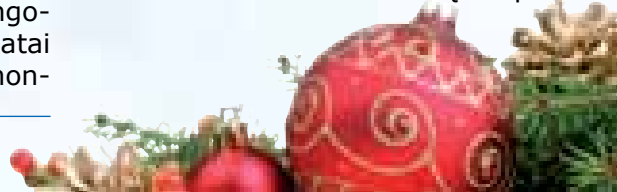
Grįžtant namo, autobusas gardžiai kvėpėjo tik ką iškepta duona – kiekvienas „kepėjas“ vežė namo lauktuvių po savo išsikeptąjį kepaliuką. „Niekada nevalgėme tokios gardžios duonos“, – vienas per kitą klegėjo vaikai.

Nors vėlyvą rudenį temsta anksčiau, vaikai dar spėjo užsukti prie Puntuko akmens, išklausyti legendą apie velnią, nešusį akmenį, kad galėtų sudaužyti Anykščių bažnyčią, tačiau, užgiedojus gaidžiams, jį išmetusį ir palikusį slūgsoti Anykščių šilėlyje. Smagią išvyką vaikams ir jų tėveliams primins anykštietiški suvenyrai bei gausybė nuotraukų.

Susipažino su darbais ir profesijomis

Trečiąją dieną vaikai praleido Vilniaus Vasaros ligoninės profes-

Nukelta į 20 p.

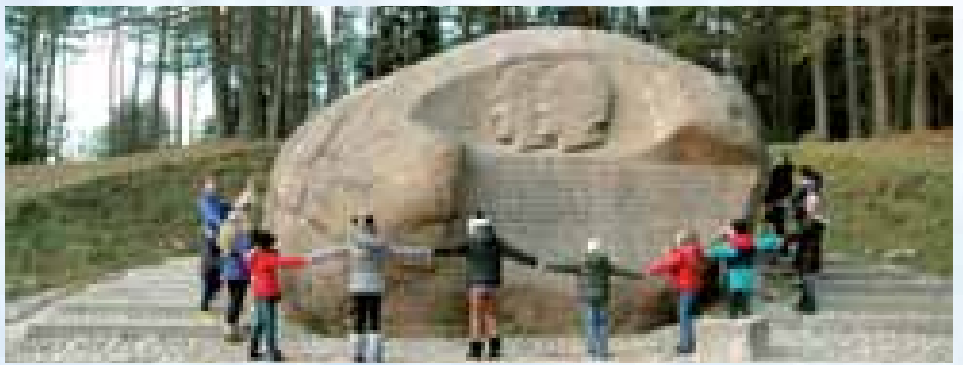

sinės reabilitacijos centre. Šios dienos programa pavadinta „Aš ir mano profesija“. Vaikai susipažino su įvairiomis profesijomis bei darbais, kai kuriuos iš išbandė patys.

Vaikai lipdė iš molio įvairius dirbinius, virtuvėje susipažino su maisto gaminimo įranga. Visiems labai patiko padirbėti su siuvimo mašina, apsiūti servetėles – vaikai džiaugėsi savo darbo rezultatais, aptarinėjo juos vieni su kitais.

Be to, vaikai susipažino su prekybos centro darbuotojo darbu, mokėsi dirbti kasos aparatu. Kompiuterinio raštingumo klasėje padirbėjo kompiuteriais.

„Tačiau bene labiausiai vaikams patiko vėlimo pamokėlė. Iš veltinio pasigamintus suvenyrus vaikai galėjo parsinešti namo“, – pasakoja Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos projektų

vadovė Valerija Folkienė. Per pietus vaikai žiūrėjo kinofilmą „Šrekas“, aptarinėjo per dieną nuveiktus darbus.

Vaikai reabilitacijos centrą paliko kupini išpūdžių. Jie vieni per kitus pasakojo, kuo norėtų būti suaugę, kokius darbus dirba jų tėvai. Tiek vaikų, tiek ir stovykloje dalyvavusių tėvų nuomone, panašios stovyklos yra labai naudingos.

„Tiek išvykos, tiek bendri renginiai labai suartina šeimą. Mano

sūnus retai kur išvažiuoja su savo bendraamžiais, tačiau bendrijos rengiamos kelionės, poilsio stovyklos jam labai patinka. Čia jis pasijunta savimi, sustiprėja fiziškai ir dvasiškai“, – stovykla džiaugėsi Luko mama.

Vaikai išsiskirstė kupini išpūdžių, pailsėję, įgiję naujų žinių. Pasak jų, stovykla buvo puiki proga ištrūkti iš įprastos aplinkos ir pabendrauti tarpusavyje.

Autorės nuotraukos

Neįgalusis darbo rinkoje

Lina Jakubauskienė

Gruodžio 3-iają Neįgaliųjų departamentas drauge su VŠĮ Valakupių reabilitacijos centras surengė konferenciją „Neįgalusis darbo rinkoje: realijos ir perspektyvos“. Renginys skirtas Tarptautinei neįgaliųjų dienai paminėti.

Integracija – ypač svarbu

Sėkminga neįgaliųjų integracija į visuomenę ir darbo rinką – vienas iš svarbiausių socialinės politikos prioritetų tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Europos bei pasaulio šalyse. Lygios galimybės dalyvauti ir konkuruoti darbo rinkoje neįgaliesiems turėtų būti kiekvienos visuomenės siekis.

Konferencijoje kalbėta apie neįgaliųjų užimtumą, jų gyvenimo

lygį, įsidarbinimo galimybes, sėkmingus pavyzdžius, taip pat apie profesinę reabilitaciją. Pristatyta ir 2014–2020 metų perspektyva struktūrinių fondų paramai gauti.

Svarbu – išsilaikyti darbe

„Mūsų siekis – dėti visas pastangas, kad neįgalieji galėtų integruotis į darbo rinką“, – pradedama konferenciją, kalbėjo

Socialinės apsaugos ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė.

Pasak jos, siekiant šių tikslų, būtina įvairiapusė valstybės parama tiek neįgaliajam, tiek ir darbdaviui. „Labai svarbu skatinti neįgaliųjų motyvaciją dirbti, taip pat mažinti ilgalaikį nedarbą. Nors neįgalieji, baigę reabilitacijos programas, įsidarbina gana dažnai, statistika nedžiuginanti: didžiąjai daliai įsitvirtinti ir ilgai išsilaikyti darbovietėje nepavyksta“, – kalbėjo ministrė. Jos teigimu, šią problemą būtina spręsti kompleksiskai: tobulinti profesinės reabilitacijos sistemas, daugiau dėmesio skirti integracijai į darbo rinką, teikti pagalbą integruojantis, užtikrinti psichologinę pagalbą neįgaliesiems ir pan.

LR Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkės Kristinos Miškinienės teigimu, ypač svarbu padėti neįgaliesiems sėkmingai integruotis į darbo rinką ar skirti paramą pradedantiems savo veiklą. Pasak jos, kol kas nedaug neįgaliųjų susiranda nuolatinį darbą. „Kiekvienas žmogus privalo turėti galimybę realizuoti save. Manau, derėtų mokyti neįgaliosius tų specialybių, kurių ateityje prireiks“, – kalbėjo K. Miškinienė.

Jos teigimu, reikėtų daugiau paslaugų bendruomenėse, tačiau situacija yra tokia, kokia yra. „Būtina racionaliau naudoti skiriamas lėšas, kad jos atitektų žmonių su negalia reabilitacijai, jų grįžimui į

darbo rinką", – sakė K. Miškinienė.

Apie neįgaliųjų užimtumą ir gyvenimo lygį kalbėjo profesorius Romas Lazutka. Pasak jo, pagrindinis tikslas, kurio siekiama bendruomenėse, kad kuo daugiau neįgaliųjų dirbtų. Tačiau šiuolaikinėje visuomenėje dirba vis mažiau žmonių. „Dalis žmonių dirba pernelyg intensyviai, o dalis neranda darbo visai. Ši problema aktuali ne tik neįgaliesiems – darbo neranda ir daugybė jaunų žmonių. Atrodo, jog nedarbas šiuolaikinėje visuomenėje tampa įprastu reiškiniu", – kalbėjo R. Lazutka.

Pasak jo, esant didžiulei konkurencijai, įsiterpti į darbo rinką tampa vis sunkiau. „Rengiamos profesinės reabilitacijos programos tarsi ir turėtų padėti neįgaliesiems įsidarbinti, tačiau panašios programos rengiamos ir kitiems visuomenės nariams – jaunimui, vyresnio amžiaus žmonėms. Taigi įsidarbinti, net ir pakėlus kvalifikaciją, tampa vis sunkiau", – teigė R. Lazutka.

Pasak jo, labai svarbu ne tik įsidarbinti, bet ir išlikti darbo rinkoje – ši problema tarp neįgaliųjų itin aštri.

Kalbėjusysis pristatė ir netobulas pensijų bei kitų išmokų skyrimo neįgaliesiems problemas, apie būtinybę išmokas indeksuoti. „Šiuo atveju akcijų neturėtų būti – turėtų būti tam tikra pensijų ir kitų išmokų indeksavimo sistema, susijusi su kainų didėjimu ir pan.", – teigė R. Lazutka.

Sėkmingi pavyzdžiai

Savo sėkmingo įsidarbavimo istorijas baigus Valakupių reabilitacijos centro parengtas programos pasakojo neįgalieji bei jų darbdaviai.

„Džiaugiuosi galimybe užsidirbti ir jaustis visaverčiu visuomenės

nariu. Baigęs reabilitacijos programą, dirbu jau beveik metus. Tai – gana ilgas laikotarpis, per kurį spėjau įgyti nemažai patirties", – pasakojo Andrejus.

„Dėkoju centrai, kad įdiegė naujų įgūdžių. Dirbu Valakupių reabilitacijos centre asistento padėjėju, darbu esu labai patenkintas. Didžioji dalis čia ateinančių neįgaliųjų išties nori rasti darbą ir integruotis į visuomenę", – pasakojo kitas programos dalyvis.

Reabilitacijos centrui dėkojo ir Dominyka, kuriai įdarbinimo vadybininkai padėjo susirasti darbą „Ūloje". Mergina svajoja įkurti savo nedidelę įmonę, kuri gamintų papuošalus.

„Esame lygūs su visais, galime labai daug padaryti visuomenės labui. Džiaugiuosi, kad, baigus reabilitacijos programą, pavyko įsidarbinti pagal naujai įgytą specialybę administratoriumi labdaros fonde „Algojimas", – pasakojo Viktoras.

Pagalba neįgaliesiems

Apie profesinės reabilitacijos programas, pagalbą neįgaliesiems įsidarbinti pasakojo VšĮ Valakupių reabilitacijos centro direktorė Edita Šatienė.

Ji dar kartą pristatė būdus, kaip galima patekti į reabilitacijos programas, apie mokymo procesą, apie darbuotojų kompleksines pastangas įdarbinant neįgaliuosius.

Pasak jos, kol kas pagrindinis centro tikslas – įdarbinti neįgaliuosius. „Ateityje galbūt būsime atsakingi ir už tai, kad neįgalūs kaip galima ilgiau išsilaikytų darbo vietoje", – sakė E. Šatienė.

Pasak jos, daugiausia neįgaliųjų pavyksta įdarbinti privačiame sektoriuje, mažiau – socialinėse ar valstybinėse įmonėse.

E. Šatienės teigimu, neįgaliųjų, norinčių dalyvauti profesinės reabilitacijos programose, kasmet daugėja. Didėja ir įdarbintųjų skaičius. „2006–aisiais pavyko įdarbinti 30 proc., o 2012–aisiais – jau 57 proc. programos baigusiu neįgaliųjų", – pasakojo E. Šatienė.

Kalbėjusioji pristatė ir ateities perspektyvas, taip pat naujoves, kurios bus šioje srityje įdiegtos artimiausiu metu bei pateikė pasiūlymus situacijai gerinti. „Manau, derėtų reglamentuoti atsakomybę piktybiškai darbo vengiantiems neįgaliesiems. Situaciją pagerintų ir neįgaliųjų įdarbinimo kvotos sukūrimas", – teigė E. Šatienė.

ES lėšos – ir neįgaliųjų integracijai

Struktūrinių fondų paramą neįgaliųjų integracijai ir 2014–2020 metų perspektyvas pristatė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinės aprėpties departamento direktorė Violeta Toleikienė.

Pasak jos, esminių naujovių šioje srityje nenumatoma; prioritetai liks tie patys – socialinės įtraukties didėjimas, neįgaliųjų įtraukimas į darbo rinką ir pan.

Kalbėjusioji pristatė, kokia parama iš ES fondų bus skiriama socialinei neįgaliųjų integracijai; tarp priemonių – ir neįgaliųjų su proto ir psichikos negalia socialinės globos namų pertvarkos įgyvendinimas, ir savarankiško gyvenimo namai žmonėms su psichikos negalia, ir Apsaugoto būsto programos, ir parama neįgaliųjų šeimoms, ir slaugos paslaugų prieinamumo didinimas.

Daugiau dėmesio bus skiriama ir socialiniam būstui, kurio šiuo metu laukia daugiau nei 31 tūkst. žmonių. „Daug dėmesio bus skiriama aktyvios įtraukties užtikrinimui, visų pirma siekiant pagerinti galimybes įsidarbinti", – kalbėjo V. Toleikienė. Pasak jos, vienas iš svarbiausių tikslų – pereiti nuo institucinės globos prie bendruomenės teikiamų paslaugų.

Tarp prioritetų – ir kompleksinės paslaugos šeimoms ir jų vaikams, taip pat socialinių paslaugų sistemos stiprinimas, savivaldybių ir Nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo skatinimas, socialinės ekonomikos ir socialinių įmonių skatinimas.

Autorės nuotraukos

Konferencijoje – apie techninės pagalbos priemonių ir informacinių sistemų svarbą neįgaliesiems

Valerija Folkienė

Lapkričio 7-ąją Vilniuje, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, surengta tarptautinė konferencija „Techninės pagalbos priemonių informacinių sistemų pristatymas. Techninės pagalbos priemonių svarba reabilitacijos procese, vystymosi tendencijos ir perspektyvos“.

Konferencijoje dalyvavo Socialinės apsaugos ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė, Sveikatos ministerijos viceministrė Jadvyga Zinkevičiūtė, taip pat šioje srityje dirbantys aukšto lygio specialistai, gydytojai, teisininkai bei pagalbos priemonių neįgaliesiems gamintojai iš Lietuvos, Danijos, Latvijos bei Estijos.

Ekspertai iš kelių šalių dalijosi patirtimi, kaip tobulinti techninės pagalbos priemonių sistemą neįgaliesiems.

„Savarankiško gyvenimo įgūdžiai svarbūs kiekvienam žmogui. Tik juos turėdamas, žmogus gali sėkmingai dalyvauti visuomenės gyvenime. Būtina sudaryti jiems tinkamas sąlygas gauti kokybiškas, mobilumą palengvinančias priemones, įrenginius. Neįgaliuosius Lietuvoje aprūpinantis techninės pagalbos priemonėmis Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prie SADM kasmet plečia savo veiklą, didina paslaugų įvairovę, sekdamas naujausias tendencijas,“ – kalbėjo socialinės apsaugos ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė.

„Naujausias techninės priemonės – tai naujas požiūris į sveikatą. Nuo sveikatos priklauso, kaip žmogus gali dalyvauti visuomenės gyvenime. Todėl reabilitacija, tuo pačiu ir techninės pagalbos priemonės, yra labai svarbu“, – kalbėjo J. Zinkevičiūtė.

Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorius Kipras Šukys kalbėjo apie asmenų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistemą Lietuvoje. Prelegentas pristatė būdus, kaip asmenys mūsų šalyje aprūpinami techninės pagalbos priemonėmis.

„Užsakome techninės pagalbos priemones dideliais kiekiais, tokiu būdu pavyksta sutaupyti. Be to, sutaupome ir dėl pakartotinio priemonių išdavimo. Būdas, kuomet pats neįgalusis įsigija techninės pagalbos priemonę, o valstybė jam sumoka kompensaciją, yra gerokai brangesnis“, – sakė K. Šukys. Jis pristatė ir šiuo metu kuriamą informacinę sistemą, kur neįgalieji galės susipažinti su rinkoje esančiomis techninės pagalbos priemonėmis.

Apie Universalią neįgalųjų reabilitacijos ir integracijos informacinę sistemą (UNRIS), jos vystymosi tendencijas bei perspektyvas, kalbėjo Neįgalųjų reikalų departamento prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovė Marija Vaškevičienė.

Kalbėjusioji pristatė sistemos veikimo principą, kaip rasti informaciją sukurtame tinklapyje, apie puslapio vartotojus ir perspektyvas.

Apie tarptautinį EASTIN informacijos tinklą kalbėjo Don Carlo Gnocchi Onius (FGD) fondo tyrimų koordinatorius, Europos pagalbinių

nių technologijų informacijos tinklo (EASTIN) asociacijos prezidentas Renzo Andrich.

Prelegentas pristatė pagalbos neįgaliesiems teikimo sistemą Italijoje, kalbėjo apie technines priemones, skirtas prarastiems žmonių gebėjimams atstatyti.

„Mūsų centras įsikūręs Milane. Aprūpiname neįgaliuosius specialiosiomis priemonėmis, dirbame informacinį darbą. Teikiame informaciją apie techninių priemonių spektrą, kurios siūlo valstybinės ir privačios įstaigos. Taip pat mokome specialistus, rengiame kursus, atliekame individualų neįgalųjų vertinimą“, – centro darbus vardijo R. Andrich.

Pasak jo, centro tikslas – kad žmonės galėtų gyventi kaip įmanoma savarankiškiau, kad žinotų, kokių priemonių yra jo gyvenimui palengvinti.

R. Andrich pristatė tinklapį eastin.eu, kur galima rasti ir informaciją lietuvių kalba apie rinkoje esančias techninės pagalbos priemones.

Apie EASTIN sistemą kalbėjo ir Danijos pagalbinių technologijų centro konsultantas Thomas Lhyn.

Pranešėjas pristatė ES masto iniciatyvas skleisti žinias apie pagalbines technologijas ir remti valstybių narių nacionalinę žmonių su negalia politiką. T. Lhyn taip pat kalbėjo apie neįgalųjų aprūpinimo technika sistemą Danijoje.

„Mūsų šalyje galioja solidarumo principas: valstybė iš savo lėšų dengia techninės pagalbos priemonių pristatymą neįgaliajam. Žmonės aprūpinami priemonėmis, kurios padeda gyventi patogiau, tinkamai atlikti savo darbą. Įvertinimą, kokių priemonių žmogui reikia, atlieka vadinamieji asmens pagalbos tvarkytojai. Žmogus konsultuojamas nemokamai, jam patariama, kokias techninės pagalbos priemones rinktis, jis mokomas jomis naudotis. Žmogus turi teisę pasirinkti tokią techninės pagalbos priemonę, kuri jam tinka geriausiai“, – pasakojo T. Lhyn.

Kalbėjusysis pristatė ir informacinę sistemą „Asist Data“. Šios duomenų bazės tikslas – užtikrinti, kad visi Danijos piliečiai gautų informaciją apie visas techninės pagalbos priemones tiek Danijos, tiek Europos rinkose.

Apie asmenų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistemą bei informacinių sistemų neįgaliesiems vystymo aktualijas Latvijoje kalbėjo „Vaivari“ reabilitacijos cen-

tro Techninės pagalbos priemonių departamento vadovas prof. Aivars Vetra.

Pasak jo, Latvijoje galioja savita aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistema. „Socialinės apsaugos ministerija sudaro sąrašus, iš kurių neigalieji turi teisę rinktis techninės pagalbos priemones. Jį sudarant atsižvelgiama į ekonomines problemas, sąrašas neturi būti pernelyg ilgas. Jis nėra atviras, taigi į jį bet kada įtraukti naujausius gaminius nėra galimybės“, – pasakojo A. Vetra.

Pasak jo, Latvija – neturtinga šalis, tad priemonių sąrašas neilgas; tai sumažina valstybės išlaidas. „Tiek gydytojai, tiek visuomenė nelabai žino, kokias techninės pagalbos priemones galima rinktis. Pacientams tenka ilgokai palaukti, kol gauna jiems reikalingas priemones. Sąraše – apie penkis tūkstančius pacientų, pavyzdžiui, vežimėlių dalis žmonių gali tikėtis sulaukti tiki 2014–ųjų pabaigoje. Lėšos, skiriamos vienam neigaliajam techninėms pagalbos priemonėms įgyti, yra pernelyg menkos“, – sakė A. Vetra.

Pasak jo, esant tokiai situacijai, nėra prasmės kurti informacines sistemas apie pasaulyje esančias techninės pagalbos priemones – žmogus vistiek negaus to, ko jam reikia.

Šiek tiek geriau situacija susiklosčiusi dar vienoje Baltijos šalyje – Estijoje. Apie asmenų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis sistemą bei informacinių sistemų neigaliesiems vystymo aktualijas Estijoje kalbėjo „Astangu“ reabilitacijos centro Neigaliųjų informacijos ir išteklių plėtros centro specialistė Kadri Soosalu.

Pasak jos, Estijoje sukurta teisinė bazė, kur nustatyta, kaip prašyti techninės pagalbos priemonių, kaip skirti kompensacijas patiriamoms išlaidoms.

Estijoje techninės pagalbos priemonėmis neigaliuosius aprūpina 50 privačių bendrovių. Kai kurios iš jų priemonės skolina. Pasak K. Soosalu, dabartinė sistema nesu-

teikia galimybės kontroliuoti, kiek techninės pagalbos priemonių paskolinta neigaliesiems, kokias priemones ir kiek laiko neigalieji turi.

Šiuo metu šalyje kuriamas informacinis portalas, kur bus galimybė susipažinti su techninės pagalbos priemonėmis, jų kainomis, nuolaidomis. „Bus galimybė palyginti keletą gaminių, pamatyti jų nuotraukas, sužinoti, kas gamintojas, kas parduoda, kokiai negaliai tinka ir pan.“, – pasakoja K. Soosalu.

Pasak jos, organizavus nuomos sistemą, bus sutaupyta nemažai lėšų, kadangi techninės pagalbos priemonės bus galima naudoti ir pakartotinai. „Mūsų siekis – skaidrumas ir lėšų taupymas“, – reziūmavo K. Soosalu.

Apie techninės pagalbos priemonių vietą reabilitacijos procese kalbėjo Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų Reabilitacijos, fizinės ir sporto medicinos centro vadovas profesorius Alvydas Juocevičius.

Kalbėjusysis pristatė šiuolaikišką reabilitacijos modelį, įdiegtą Lietuvoje, kalbėjo apie specialistų rengimą bei paslaugų teikimą pacientams.

„Pasveikimas – tai visiška psichinė, fizinė ir socialinė gerovė. Mūsų tikslas – kuo didesnis individo psichinių, fizinių, socialinių galių sugrąžinimas“, – kalbėjo A. Juocevičius.

Pasak kalbėjusiojo, šiuo metu reabilitacijos skyriai įkurti bent vienoje iš apskričių ligoninių. „Sveikstantys pacientai neprivalo išvažiuoti iš savo miesto, jiems reabilitacijos paslaugos teikiamos ligoninėse. Tokiu būdu šiame procese gali dalyvauti ir artimieji. Be to, teikiame ir ambulatorinės reabilitacijos paslaugas. Mūsų tikslas – kad reabilitacijos procesas vyktų kaip įmanoma arčiau paciento namų“, – kalbėjo A. Juocevičius.

Pasak jo, be abejo, esama ir specializuotų reabilitacijos centrų, kur teikiamos specializuotos paslaugos pacientams po sunkių ligų bei traumų.

Techninės pagalbos priemonių duomenų bazės integravimo į So-

cialinės paramos šeimai informacinę sistemą aktualijas pristatė UAB „Nevda“ atstovas Paulius Jonikas.

Kalbėjusysis pasakojo apie netrukus pradėsiančią veikti eSPIS sistemą, kuri palengvins paramos gavimą neigaliesiems. „Kuomet portalas bus įkurtas, neigalieji galės pateikti paraišką paramai gauti neišeidami iš namų. Taps įmanomas neigaliųjų specialiųjų poreikių nustatymas bei tenkinimas“, – kalbėjo P. Jonikas.

Naudodamiesi portalu epis.lt, neigalieji galės gauti techninės pagalbos priemones nevaikščiodami po įstaigas. „Prašymas kelias į savivaldybę, atsakymas į jį bus arba kompensacija techninės pagalbos priemonei įsigyti, arba pati techninės pagalbos priemonė“, – aiškino P. Jonikas.

Praktinių teisinių patarimų dėl informacinių sistemų naudojimo ir asmens duomenų tvarkymo pateikė teisininkas Paulius Galubickas.

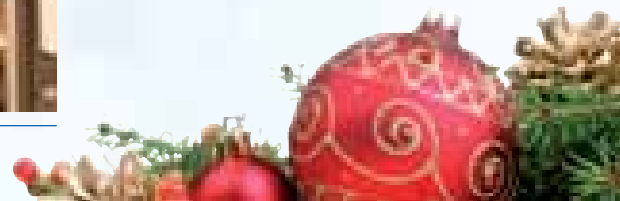
Jis papasakojo susirinkusiesiems, ką reikia žinoti kuriant informacines sistemas, kaip tvarkyti asmens duomenis naudojant IT sistemas, duomenų valdytojų ir tvarkytojų santykių įteisinimą, konfidencialumo sąlygas. „Už duomenų tvarkos pažeidimus gresia nemenkos sankcijos. Ateityje jos bus dar didesnės“, – sakė P. Galubickas.

Apie aktyvaus tipo vežimėlių vystymosi tendencijas ir perspektyvas Europos šalyse kalbėjo „Invacare“ regiono prekybos vadovas, UAB „Teida“ atstovas Evaldas Leonavičius.

Apie gamintojų aktualijas ir problemas, taip pat apie techninės pagalbos priemonių vystymosi tendencijas, Lietuvoje gaminamų priemonių perspektyvas kalbėjo AB „Puntukas“ projektų vadovė Diana Statkevičiūtė.

Konferencija baigėsi dalyvių diskusijomis apie techninės pagalbos priemonių svarbą neigaliųjų medicininės, socialinės ir profesinės reabilitacijos, informacijos prieinamumo, darbo ir užimtumo srityse, siekiant neigaliųjų visapusiško dalyvavimo bendruomenės gyvenime bei visuomenėje, pagalbos priemonių vystymosi aktualijas ir gamybos perspektyvas, jų vietą reabilitacijos procese.

Linos Jakubauskienės nuotraukos

Panevėžiečių darbai ir šventės

Lina Jakubauskienė

Abi Panevėžyje įsikūrusios sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos – „Šviesos spindulys“ ir „Vilties linija“ – šiemet atšventė savo veiklos jubiliejus. „Šviesos spindulys“ žmonėms su psichikos negalia gelbsti jau penkiolika, „Vilties linija“ – dešimt metų. Taigi šįkart šventiniame mūsų žurnalo numeryje – apie Panevėžio bendrijų problemas bei džiaugsmus.

„Šviesos spindulys“ – prieinamas visiems

Bendrija „Šviesos spindulys“ įsikūrusi Panevėžio miesto poliklinikos patalpose, neįgaluosius pasitinka jau nuo 1998–ųjų. Bendrijos durys kasdien atviros visiems, norintiems pabendrauti, pasiguosti, pabūti kartu.

Pagrindinė bendrijos veikla vyksta poliklinikos patalpose, tačiau bendrija dar turi savivaldybės skirtą kabinetą, kur glaudžiasi ir kitos miesto Nevyriausybinės organizacijos. Už jo išlaikymą moka savivaldybė. Čia „Šviesos spindulio“ nariai švenčia šventes, dainuoja, rengia poezijos vakarus.

„Šiuo metu mūsų bendrijos sąrašuose – 73 nariai. Tačiau neparodome durų nė vienam, atėjusiam pas mus. Juk ne kiekvienas, sergantis psichikos liga, nori būti įtrauktas į vienokius ar kitokius sąrašus – stigmatizacijos reiškiniai mūsųose vis dar labai gajūs. Kai kurie neįgalieji mus susiranda patys, kitiems draugai ar artimieji pasiūlo mūsų bendriją kaip vietą, kur galima pasijusti savimi, užsiimti širdžiai miela veikla“, – sako bendrijos pirmininkė Daiva Uksienė.

Trūksta lėšų

Pasak jos, nors Panevėžio bendrijoms priklauso itin daug narių, joms skiriamas biudžetas – vienas iš mažiausių.

„Remiantis statistika, pas psichiatrą ateina kas dešimtas panevėžietis. Mūsų miestas – specifinis; labai daug emigravusių, lieka

vyresnio amžiaus, neįgalūs žmonės. Jiems mūsų pagalbos ypač reikia“, – sako D. Uksienė.

Jos teigimu, „Šviesos spindulys“ lankosi sunkiausiomis psichikos ligomis sergantys žmonės. Jų ligai būdingos remisijos bei paūmėjimai. Bendrijos durys visiems atviros penkias dienas per savaitę, po keturias valandas per dieną.

„Atėjęs pas mus žmogus pats pasirenka, ką tą dieną veiks. Vieni piešia, kiti veria darbelius iš karoliukų, lanksto iš popieriaus ar kitų medžiagų. Dar kiti skaito eiles, spalvina mandalas. Svarbu, kad žmogus jaustųsi gerai, nejaustų prievartos ar spaudimo“, – kalba D. Uksienė.

Be to, bendrijoje neįgaliesiems organizuojamos savipagalbos grupės, kur kiekvienas gali pasipasakoti apie savo baimes ir džiaugsmus, pasidalyti patirtimi, padėti vieni kitiems patarimais ar geru žodžiu.

Pasak D. Uksienės, galimas veiklas ir darbus riboja ir didžiulis lėšų trūkumas. Pinigų užtenka tik muzikos vadovei bei asmeniniam asistentui samdyti. Lėšų tenka skirti ir buhalterės paslaugoms apmokėti – įgyvendinant projektus privačiu, kad visi finansiniai dokumentai būtų kruopščiai tvarkomi.

„Nepaisant itin nedidelio biudžeto, mus nuolat tikrina, reikia atsiskaityti už kiekvieną projektui įgyvendinti skirtą centą. Stebina politikų požiūris į neįgaluosius – maždaug, gyvenkite taip, kaip išmanote. Tarsi panašios problemos jų niekada negalėtų užklupti“, – su nuoskauda kalba D. Uksienė.

Ligoniai, besilankantys „Šviesos spindulys“, džiaugiasi atradę vietą, kur juos priima tokius, kokie jie yra, iš jų nesišaipto ir nesijuokia. „Yra tokių, kurie ateina pas mus kaip į darbą. Jei pasitaiko, kad turime išvykti į vieną ar kitą renginį ir kabinetas tądien būna uždarytas, jie labai susijaudina. Tai reiškia, kad esame labai reikalingi neįgaliesiems“, – teigia D. Uksienė.

Jos teigimu, į „Šviesos spindulį“ gali užsukti bet kuris – net ir sunkia liga sergantis – žmogus. „Dažnai sulaukiame žmonių, kuriems liga paūmėjusi, taip pat įsiauđriusių po konfliktų su artimaisiais ar aplinkiniais. Tenka juos raminti, užjausti, rasti tinkamą žodį ar užsiėmimą. Pasitaiko, kad ligai paūmėjus, žmogų tenka išvežti į ligoninę tiesiai iš užimtumo kambario“, – pasakoja D. Uksienė.

Bendrijos vadovės teigimu, bendrijos darbuotojoms dažnai tenka konsultuoti artimuosius, kaip elgtis su ligoniu, ypač kai jo liga paūmėjusi ar kai žmogus serga pirmą kartą. „Artimiesiems itin sunku susitaikyti su žmogaus liga. Tenka juos ne tik konsultuoti, aiškinti pagrindinius dalykus, bet ir glaistyti konfliktus, mokyti bendrauti su ligoniais. Turime ir tokių bendrijos narių, kuriems nustatytas iki 20 proc. darbingumo lygis. Jiems reikia ypač daug dėmesio“, – kalba D. Uksienė.

Pasak bendrijos vadovės, išgyventi šiek tiek padeda 2 proc. nuo gyventojų pajamų mokesčio. „Tai suteikia galimybę du kartus per metus išvykti į ekskursijas. Be to, dalyvaujame visose muzikos šventėse, kurias rengia Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija. Mūsų bendrijos nariams tai – didžiulė šventė, kurios laukiama ir kuriai rengiamasi iš anksto“, – sako D. Uksienė.

„Vilties linijai“ – dešimt

Antroji Panevėžyje įsikūrusi bendrovė – „Vilties linija“. Tačiau, kaip lankėmės Panevėžyje, ji šventė dešimties metų jubiliejų.

Ta proga bendrijos nariams, rėmėjams ir pagalbininkams surengta smagi šventė. Susirinkusiuosius linksmino meno kolektyvai, bendrijų ansambliai, skaitovai. Prisimintas

per dešimtmetį nueitas kelias pade-
dant žmonėms su negalia.

„Mūsų bendrijos tikslas – teikti
reabilitacijos paslaugas žmonėms
su psichikos negalia. Pagrindinis
uždavinys – siekti kokybės, inte-
gruoti neįgaliuosius į darbo rin-
ką, ugdyti darbo įgūdžius. Be to,
mokome neįgaliuosius gyventi su
savo liga“, – pasakoja bendrijos
„Vilties linija“ pirmininkė Genovaitė
Kazlauskė. Pasak jos, įgyven-
dinti šiuos tikslus padeda ir Pane-
vėžio psichikos sveikatos centras.

„Ne visus neįgaliuosius supran-
ta artimieji, ne visus išklauso ir
padeda. Mūsų bendrijoje jie randa
panašių į save draugų, įgyja pa-
tirties sprendami savo ar visiems
bendras problemas, padeda vieni
kitiems“, – kalba G. Kazlauskė.

Atėję į bendriją, neįgalieji ne tik
sulaukia psichologinės pagalbos;
čia jiems rengiami meno terapi-
jos užsiėmimai. „Bendrijos nariai
piešia mandalas, be to, atradome
ir dar vieną įdomią meno šaką –
piešimą ant vandens specialiais
dažais. Tokiu būdu net ir meninių
gabumų neturintiems žmonėms
pavyksta sukurti įspūdingus dar-
bus. Be to, siuvinėjame atvirukus,
neriame vašeliu, mezgame“, –
darbus vardija G. Kazlauskė.

Jos teigimu, neįgaliesiems la-
bai padeda daina. „Norėtusi ypač
padėkoti meno vadovei, kuri dirba
su neįgaliaisiais be jokio atlygio.
Jos dėka galime dalyvauti įvairiose
šventėse bei renginiuose“, – sako
G. Kazlauskė.

Bendrijos vadovė dėkinga ir už
galimybę dalyvauti savarankiško
gyvenimo ugdymo stovyklose prie
jūros – jos bendrijos nariams palie-
ka itin gilų įspūdį. Be to, gavę auto-
busiuką iš mokyklos, „Vilties linijos“
nariai jau apkeliavo Žemaitiją, lan-
kėsi Nidoje, Mosėdyje ir pan.

„Jaučiame, kad esame reika-
lingi. Nėra nieko malonesnio, kai
žmogus ateina ir pasako: noriu

stoti į jūsų bendriją, girdėjau, kad
pas jus – labai gera. Tai – didžiau-
sias mūsų darbo įvertinimas“, –
kalba G. Kazlauskė.

Pagalba – neįkainojama

Pasak bendrijos vadovės pa-
vaduotojos Stefanijos Burbienės,
bendrija – tarsi vilties spindulys
sergantiems žmonėms. „Šią bend-
riją susiradau tuomet, kai buvo
itin sunku. Čia radau dvasios ra-
mybę padėdama neįgaliesiems. Su
didžiu noru gelbsčiu organizuo-
jant renginius – tai labai reikalinga
žmonėms, turintiems dvasinių pro-
blemų. Pirmininkės, socialinės dar-
buotojos dėka atmosfera „Vilties
linijoje“ – labai šilta. Esu laiminga,
kad galiu save realizuoti bendrijos
veikloje“, – sakė S. Burbienė.

Jos teigimu, didžiausias turtas
yra tai, kad bendrija yra. „Džiugu,
kad turime galimybę susirinkti, išsi-
pasakoti, kai sunku. Bendrija labai
reikalinga, ji neįgaliesiems reikškia
itin daug. Čia visada rasi pagalbą ir
paguodą“, – teigia S. Burbienė.

„Bendrijoje stengiamės sukurti
ne paciento ir darbuotojo santy-
kius – svarbiausia mums žmogiš-
koji šiluma. Drauge svarstome, ką
daryti, kad neįgaliųjų gyvenimas
pasikeistų, kad žmogaus veidą
nušviestų šypsena“, – sako ben-
drijos socialinė darbuotoja Birutė
Garuckienė.

„Dažnai žmogus galvoja tik apie
tai, ką gali paimiti iš gyvenimo.
Džiaugiamės, kai artimajam nesi-
seka, kaupiame turtus. Tačiau ate-
ina akimirka, kuomet toks gyve-
nimas netenka prasmės. Ir vilties
nelieka. Tokiu atveju labai svarbu,
kad kas ateitų į pagalbą, paglostytų
petį ir suteiktų viltį gyventi kitaip.
Kaip ir „Vilties linijos“ darbuotojai,
einame į žmones, džiaugiamės su
jais, džiaugiamės dėl jų“, – sveikin-
damos bendriją jubiliejaus proga,
kalbėjo Marijos legiono seserys.

Pasak Panevėžio rajono savival-
dybės atstovių, nors dešimt metų
nėra daug, tačiau būti kartu, pa-
guosti, padėti – labai svarbus dar-
bas. „Dėkojame pirmininkei už
energiją, už žmonių, kuriems rei-
kia pagalbos, subūrimą draugėn.
Dėkojame ir už jūsų keliones po
seniūnijas, jos labai džiugina ten
gyvenančius neįgaliuosius. Būdami
stiprūs, stiprinate šalia esančiuo-
sius“, – sakė savivaldybės atstovės.

„Esu labai laiminga, kad priklausau
bendrijai. Ji duoda tiek daug
mums. Nebūtų bendrijos, nebūtų
vilties, neturėtume kur skubėti
susitikti. Čia laukianti ištiesta pa-
galbos ranka – tarsi vilties spindu-
lys“, – sako bendrijos narė Vida.

„Iš to, ką sugeba neįgalieji, de-
rėtų pasimokyti vadinamiesiems
įgaliesiems. Džiaugiuosi, kad pa-
matote kiekvieną žmogų, padedate
jam įsilieti į visuomenę. Jūsų ben-
drija – viena iš didžiausių „žvaigž-
džių“, padedančių organizuoti ren-
ginius, kuruoti stovyklas. Norėtusi
nuoširdžiai padėkoti jums už tokį
svarbų bei neįgaliesiems reikalingą
darbą“, – sakė Lietuvos sutrikusios
psichikos žmonių globos bendrijos
pirmininkas Vaidotas Nikžentaitis.

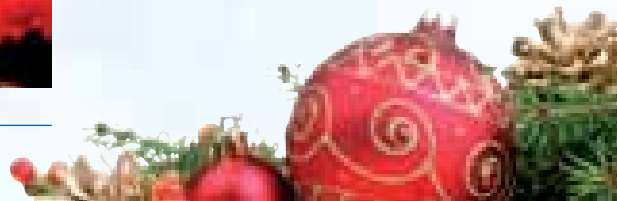
Už nuveiktus darbus padedant
neįgaliesiems integruotis į visuo-
menę dėkojo ir Padėkos raštą įtei-
kė Pagalbos ir informacijos šeimai
tarnybos vadovė Algė Nariūnienė.

Su jubiliejumi sveikino ir Pane-
vėžio rajono poliklinikos atstovai.
„Linkiu, kad ir toliau laikytumėtės
vieni kitų, padėtumėte vieni ki-
tiems, ieškotumėte pagalbos. Lin-
kiu, kad jūsų veikla nenutrūktų:
susikabinkite ir skriskite toliau kar-
tu“, – kalbėjo poliklinikos atstovė.

„Vilties linijos“ narius bei vado-
vus taip pat sveikino Panevėžio ra-
jono Neįgaliųjų draugija, Pasvalio
klubas „Užjaušk draugą“, kolegos
iš Panevėžio bendrijos „Šviesos
spindulys“ dovanojo keletą dainų.
Poetai bei skaitovai skaitė eiles.

Bendrijos vadovai savo ruožtu
dėkojo tiek nariams, besilankan-
tiems bendrijoje, tiek rėmėjams bei
pagalbininkams. „Esu labai dėkinga
visiems, kurie atvykote pasveikin-
ti ir pabūti, dėkoju aktyviausiems
bendrijos nariams bei pagalbinin-
kams“, – reziumavo G. Kazlauskė.

Autorės nuotraukos

Erlandas Parfionovas,
Kupiškio socialinės
globos namai

Žiema

Pasiilgau žiemos –
Baltas sniegas
kai krinta tamsiais vakarais,
Ramuma tada sielą užlieja.

Židinyš jaukiai dega –
Po šiltais patalais mes
Svajojam greta prisišlieję.

Pasiilgau žiemos,
Kai gamta tyliai tyliai užmiega,

Ateini tu plaukais apsnigtais
Ir man ištari – myliu.

O laukais rogių takas vėl driekias
Pusnyse pasiklydo namai.
Ir pūga garsiai štai suvaitoja
Mes išeinam per
ją į nežinomą tolj.

Nebijoki, nurims tuoj jinai.
Užpustytą aš taką prakasiu,
Kad ateitum ir
vėl apsnigtais tu plaukais,
Kaip gražiausiuos sapnuos..

Pasiilgau žiemos...

Šv. Kalėdos

Baltas ir tylus vakaras.
Susėskim visi prie ugniakuro.
Pamirškim kas bloga buvo vakar.

Jau teka žvaigždė vakarė
virš vargano, mažo tvartelio.
Ten kūdikio verksmas nuaidi,
Virš menko jo veido karaliai
trys linksta.

Jis mūsų išganymui gimė –
mums linksma.

Nuo šiol jam
paklusnios bus tautos.
Atėjo Kalėdos taip lauktos.

Grožį galima ižvelgti bet kur

Lina Jakubauskienė

Vilniaus rajono centrinės poliklinikos Psichikos sveikatos centro užimtumo kambario lankytojos Sigitos SALEVIČIŪTĖS darbeliai išsyk patraukia dėmesį originalumu ir neįprasta stilistika.

„Įkvėpimo semiuosi iš gamtos. Pamačiusi įdomią medžio šaką, jau galiu pasakyti, kokį meno kūrinį galima iš jos sukurti. Niekada negrįžtu iš miškų ar laukų nepriširinkusi akmenukų, augalų, žolelių. Iš jų ir kuriu paveikslus, kitus meno kūrinius“, – pasakoja Sigita.

Sigitos darbeliai puošia jos namus, užimtumo kambarį. „Dalyvauju su savo darbais mugė-

se, dovanuju juos draugams ir pažįstamiems. Man svarbu, kad jie džiugintų aplinkinius“, – kalba Sigita. Nemažai darbų Sigita sukūrė ir Kalėdoms. Jos namus jie papuošė dar gruodžio pradžioje.

Originalių, nestandartinių darbų kuria ir kiti šios įstaigos

nariai. Visi darbeliai buvo eksponuoti per Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos surengtą konferenciją „Psichikos sveikatos priežiūra bendruomenėje, bendradarbiavimo su savivaldybėmis perspektyvos“.

Autorės nuotraukos

Gaminame patys

Skanaus!

Pertepti vafLIAI su kondensuotu pienu

Reikės:

100 g vaflių lakštų, 70 g sviesto, 0,5 skardinės kondensuoto pieno, 100 g pienoiško šokolado su smulkintais riešutais

Gaminimas:

Sviestą, kondensuotą pieną ir šokoladą kaitinti iki vientisos masės. Imti vaflių, ant jo krėsti masės ir tolygiai paskirstyti, vėl uždėti vaflių, masę ir t. t. Paskutinis sluoksnis – vafelis. Paslėgti. Įdėti į šaldytuvą bent valandai, kad sustingtų ir supjaustyti norimo dydžio gabalėliais.

Sviestiniai sausainukai

Reikės:

400 g miltų, žiupsnelio druskos, 200 g sviesto, 2 kiaušinių, 100 g cukraus

Gaminimas:

Supilti miltus, cukrų į vieną dubenį, įberti druskos, sutarkuoti sviestą, įmušti kiaušinius, suminkyti vientisą tešlą. Dėti 30–čiai minučių į šaldiklį. Iškočioti ploną lakštą ir formuoti sausainukus. Kepti 180–190 C apie 10–15 min.

Avižiniai sausainiai

Reikės:

100 g minkšto sviesto, 200 g rudojo cukraus, 1 kiaušinio, 125 g miltų, 2 ½ puodelio greitai paruošiamų avižinių dribsnių, ½ arb. š. kepimo miltelių, ½ arb. š. druskos

Gaminimas:

1. Įkaitinkite orkaitę iki 180°C temperatūros. Kepimo popieriumi išklorkite kepimo skardą.
2. Išplakite elektriniu plaktuvu sviestą iki purumo. Suberkite rudąjį cukrų ir išplakite.
3. Įmuškite kiaušinį ir dar kartą išplakite iki vientisos masės.
4. Kitame dubenyje sumaišykite miltus, avižinius dribsnius, kepimo miltelius ir druską.
5. Suberkite miltų mišinį į sviesto plakinį ir išmaišykite.
6. Imkite drėgnomis rankomis po gabalėlį tešlos ir tarp delnų suformuokite apvalius rutulius. Išdėliokite juos ant kepimo skardų, palikdami kelių centimetrų tarpus. Kiekvieną tešlos rutuliuką švelniai paspauskite, kad taptų šiek tiek plokščias.
7. Kepkite įkaitintoje orkaitėje apie 15–18 minučių, kol taps gražiai auksinės spalvos. Sausainių karšteliai turi būti traškūs, o vidus – minkštas. Neimkite iš kepimo skardos sausainių dar karštų, leiskite jiems kiek pastovėti ir sutvirtėti.

Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių bendrijos žurnalas „Globa“

Rėmėjas:

Neįgalųjų reikalų departamentas

Redaktorė Lina Jakubauskienė.
Tel. 8 699 788 27. El. p. lina@cargo.lt
Dizainerė Ilona Chmieliauskaitė.
Tel. 8 685 285 58

Redakcijos adresas:
Viršuliškių g. 34, LT-05 110 Vilnius.
Įmonės kodas 291942170

Spausdino: Bendra Lietuvos ir
Danijos įmonė UAB „Baltijos kopija“
Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius

Tiražas 500 vnt.

9 772333 857000